

SLIKA IZ TABORA BREZDOMCEV V NEMCIJI.

Zed. države resno v oboroževalni tekmi s Sovj. unijo

Graditev novega "sanitarnega kordona". — Ptokolonstvo v Jugoslaviji in drugje. — Hujskanje v "čimprejtni spopad". — Kaj bo s Kitajsko?

Varnostni svet združenih narodov se prepara in nič ne stori, ker je brez moči in brez veljave. Zunanja politika Zedinjenih držav je sedaj usmerjena s stališča, da le mi imamo moč, imamo dober denar in živež, in pa municijo kot nobena druga sila na svetu. Torej spada prvenstvo nam. Potemtakem čemu se bi ukvarjali z raznimi mednarodnimi organizacijami, posebno s tistimi, ki niso popolnoma pod našo kontrolo.

Polom s "premirjem v Indoneziji"

Ena izmed slabih strani naše politike je "premirje" med Nizozemsko in Indoneško republiko. Varnostni svet združenih narodov je izposloval med omenjenima vladama pristaneč v predlog, da nehata z vojno. Prošli pondeljek je indoneška vlada izjavila, da nizozemska armada nadaljuje z vpadi in silo in je želela, da naj varnostni svet združenih narodov čimprej posreduje. Take apele je indoneška vlada naslavljala že prej, toda niso zalegli.

Naša vlada je namreč proti temu, da bi varnostni svet Z. N. posredoval, zato se je sama ponudila za posredovalko. Vlada kraljice Wilhelmine je ponudbo takoj sprejela, ne pa vlada indoneške republike, ker ve, da so Zed. države v tem oziru pristanske.

Protiimperialistični tisk po svetu ugotavlja, da smo se umeršali v Indonezijo vzdolž ameriških in evropskih investicij v Indoneziji in da narekuje takotko državnemu departmentu Wall Street, ne pa človekoljubni nagibi. Vrh tega hoče stari imperialistični sistem kolonialnim ljudstvom dokazati, da štiri svobodščine in obetano samoodločevanje zanje ne velja.

Ako bi indoneška republikanska vlada sprejela naše posredovanje, se zaveda, da bi morala odobriti status quo, to je — da bi njeno ljudstvo moralo garati za vnanje kapitaliste kot je doslej. A če pa bi posredovanje prevzel varnostni svet Z. N., v katerem je tudi Rusija zastopana, pa bi to podjarmljeno ljudstvo imelo v svojem boju za neodvisnost svoj prijatelj.

Od sodobne ameriške diplomacije pa ga ne more pričakovati. Kajti osvobodilnih gibanj sedaj naša vlada nikjer ne podpira, razen tistih po svetu, ki tišče nazaj v stari red in pa one stranke, ki ga skušajo ohraniti.

Prevara s premirjem
Celo reakcionarna čikaška Tribuna v uredniškem članku ugotavlja, da je "premirje", ki

je bilo usiljeno indoneški republiko, prevara najrše vrste in dogodila se je največ po zaslugi naše vlade.

Nizozemska je omenjene otoke do malega že izgubila. Rešila ji je položaje v Indoneziji najprvo Anglija s svojo invazijo tik po porazu Japonske, potem so bili proti domačinom upotrebljavani japonski vojni vjetniki, in ko si je Nizozemska spet pridobila nekaj varnostnih baz za vojne operacije, je poslala tja močno armado, ki je domačine zlahka premagala. Kajti oni nimajo modernega orožja, tankov itd. In vse to smo dali nizozemski novoustanovljeni armadi mi — v popolni vednosti, da bo te naše dajatve, vredne milijone dolarjev, upotrebila za napad na ljudstvo, ki zahteva svobodo izpod belopoltnih imperialistov.

Kaj bi zmogle domačinske čete, kadar se vane proti njim ameriški vojni tanki, ameriški topovi in ameriška letala?

In tako smo s prevaro "premirja" dali Indonezijo nazaj nizozemskim in drugim kapitalistom, da bodo njena bogastva in njeno ljudstvo poljubno izkoriščali kakor so ga doslej.

Naša vloga na Kitajskem

Slična kot v Indoneziji je ameriška politika na Kitajskem. Po vojni in tudi že proti koncu vojne je državni departmet sicer skušal spraviti obe bojevitni skupini — to je Chiang Kaišekove "nacionaliste" in kitajske komuniste v sporazum, a je bilo vse brez uspeha, kar pač ni moglo biti drugače. Kar ne spada skupaj, je nemogoče "združiti" v enotno telo.

(Konec na 5. strani.)

Navijanje cen se nemoteno nadaljuje

V začetku avgusta so bile cene klavni živini na čikaškem trgu višje kot še kdaj prej. In podražila se je koroza višje kot še kdaj prej v tej deželi. Spekulantlanti zvrčajo vzrok za višanje cen korozi, pšenici in drugim žitom na "neugodno vreme".

Tudi dobički se večajo, da je veselje za tiste, ki jih dobe.

Z druge strani se pripoveduje, da je cena farmam že padla in da se še niža. Vendar pa se jo vzdržuje umetno s subvencijjo zvezne vlade, ki plačuje po stotine milijonov "podpore" kmetovalcem, večinoma kajpada veleposestnikom, da cene ostanejo "normalne".

Vsekakor pa isti vladni viri svara, naj se ljudje ne prena-glijo, kadar kupujejo farme, ker

JUGOSLOVANSKA-BOLGARSKA ZVEZA ZAPADNIM SILAM NI PO GODU

Zveza, sklenjena nedavno med Jugoslavijo in Bolgarijo, spremljana v Beogradu in v Sofiji z velikimi svečanostmi, ni nikogar presenetila, ker je bilo pričakovati. Titov in Dimitrov režim imata oba enak program, oba sta v sovjetski sferi, in v korist obema deželama je, da se čim tesneje navežeta druga ob drugo v svrhu skupnega gospodarskega preporoda.

Ni pa ta zveza dobrodošla tistim v starem svetu, ki so skozi vsa prošla desetletja na Balkanu spletakirili, usiljevali tamošnjim deželam za kralje svoje ljudi in gojili neslogo med temi ljudstvi, ki so bila nepismena, živela od tradicij in v pravljicah o starih junakih, ob enem pa delala za magnate velesil in pošiljala svoje najboljše pridelke in mesnine na mize tujih narodov.

Vsled teh intrig, ki jih balkanska ljudstva niso bila kriva, temveč le zavedena vanje, je nastala v zapadnem svetu rečenica, da je Balkan "sod smodnika", ki zdržema preti z nevarnostjo vojne.

Sedaj se to spreminja. Albanija je že sklenila carinsko zvezo z Jugoslavijo in obe deželi sta izenačili svojo valuto. V isto se pripravila Bolgarija. In pride čas, ko pristopi tudi Rumunija v to zvezo.

Ko je bila zveza vzajemnosti in gospodarskega sodelovanja med Jugoslavijo in Bolgarijo sklenjena in se je bolgarski premier Georgi Dimitrov vrnil v Sofijo, ga je pozdravila množica, ki so io ameriški poročevalci cenili na 300,000 oseb. Vladi obeh dežel sta torej poskrbeli, da je ta zveza dobila tudi odobritev in navdušenje naroda, kar se jima je nedvomno posrečilo. Starega sovraštva med Srbi in Bolgari je s tem konec. In enako tudi sovraštva Macedoncev do Srbov. In konec ga je med Hrvati in Srbi. Slovenci pa itak niso nikogar mrzili.

Naravno, da ta proces pazno opazujejo anglo-ameriški interesi na bližnjem vzhodu in drugje. Associated Press pravi v depeši z dne 4. avgusta iz Londona, da je pogodba med Jugoslavijo in Bolgarijo napravila v angleškem vnanjem ministrstvu "zelo neugoden vtis".

Eden članov vnanjega ministrstva (ima seveda ni navedeno), je pojasnjeval, da ne izgleda dobro, kadar kaka zavezniška država — v tem slučaju je storila te Jugoslavija najprvo — sklene zvezo z državo, ki je bila vojni z nami. In tehnično je še vedno smatrana za našo sovražnico.

Ampak tiste Bolgarije, ki je bila na strani osištca, ni več. S stariim režimom je narod obratunal in ga iztrebil. Dinastije, ki je bila orodje sedaj te sedaj kake druge velesile, tudi ni več. Državi nateljujejo ljudje, ki jih je prejšnji vladajoči sloj zatiral, metal v zapore in mnogo njihovih tovarišev pa pogljal v smrt.

In prav tako tudi stare Jugoslavije ni več. Obe deželi sta se odločili za preobrat in vzajemnost, kakršno je tu že med prvo svetovno vojno propagiralo Jugoslovsansko republikansko združenje. Ni ga boljšega za Balkan kot sloga in sodelovanje med njegovimi narodi.

NOVE TOVARNE ZA PREDELAVO SADJA

Pet tovarn za predelavo sadja bodo zgradili med petletko v Bosni in Hercegovini. Te tovarne so že začeli zidati, tako da bodo najbrž štiri tovarne začele obratovati že letos. Vsi obrati bodo modernoprempljeni. Predelali bodo tudi jagode in ne le sadje, ter izdelovali sadne sokove, sirupe, konzerve itd.

Papirnica v Radečah se bliža predvojni višini produkcije

Ceprav je v papirnici zaposlenih samo 200 delavcev in ne 250 kakor pred vojno, obratuje papirnica s predvojno kapaciteto. Leta 1943 je bilo tri četrti tovarniških naprav požganih in uničenih. Sedaj so delavci obnovili porušeno tovarno in jo bodo v naslednjih petih letih še raz-

Konferenca P. M. v vzhodnem Ohiu zelo dobro uspela

V nedeljo 27. julija se je vršila na Škoffovi farmi v Bartonu, D., konferenca društev Prosvetne matice in JSZ z delokrogom v vzhodnem Ohiu in sosedni West Virginiji.

Potekla je prav lepo, dasi udeležba ni bila velika. Predsedoval je naš stari pionir Nace Zlemberger.

Sklenili smo ob koncu tega leta in pa januarja spet obiskati društva in jim priporočiti, da se pridružijo Prosvetni matici, ako še niso v nji.

Ker se je blagajna te krajevne organizacije izpraznila, nam iz nje ni bilo mogoče kaj prispevati v tiskovni sklad, a po seji smo imeli nekoliko zabave, ki je prinesla \$35 prebitka. In od te vsote dobi nekaj tudi list.

Razprave na konferenci so se vršile v duhu razumevanja in bile so pristrčne. Upamo, da ostanejo v Prosvetni matici ne samo vsa sedanja društva in klubi temveč da si ji pridružijo še ostala društva ter vse druge slovsenske napredne organizacije in ustanove. — John Vitez.

Jugoslovsanska mornarica

V vojni je plovni park jugoslovsanske trgovske mornarice utrpel ogromne izgube. Uničenih je bilo 60% jugoslovsanskih ladij. Tako se je znašla jugoslovsanska trgovska mornarica ob osvoboditvi pred ogromnimi nalogami, ko je bilo treba prevoziti silne množine blaga in materiala za obnovo opustošene domovine. Jugoslovsanska mornarica je svojo nalogo sijajno izpolnila. Čeprav je imela na razpolago 2 in polkrat manj ladij kakor pred vojno, je vendarle vzpostavila vse pomorske proge ob jugoslovsanski obali. Takoj po osvoboditvi so pričeli dvigati iz morja potopljene stare ladje. Ladjedelnice so razvile silno delovanje, delavci so postali heroji pri požrtvovalnosti.

Spričo dejstva, da je bil ladjiski park zastarel, se je znašla jugoslovsanska mornarica pred nujno nalogo, da ga nadomesti z modernimi ladjami in da se hkratu vsa prilagodi pridobitvam sodobne tehnike. Jugoslavija je skušala doseči gradnjo ladij tudi v tržaških ladjedelnicah. Znano je, da so ostala ta njena prizadevanja brez uspeha. Zato se je morala omejiti na sedanjoo kapaciteto svojih lastnih ladjedelnic, obenem pa je pričela kupovati ladje v tujini.

Na Norveškem si je zagotovila gradnjo dveh modernih potniško-tovornih ladij, ki ji bosta dobavljeni v prihodnjih dveh letih. Ladiji bosta razvijali brzino po 40 milj na uro. Nosilnost ladije bo znašala po 4100 ton. Ladiji bosta dolgi po 110 metrov. Opremljeni bosta tudi vsaka z 8 potniškimi kabinami.

širili. Delo v tovarni je bilo urejeno po akordnem sistemu, zdaj pa se postopoma uvajajo norme in že 50% delavstva dela po normah.

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Nadškof Alojzij Stepinac je dne 6. avgusta imel v zaporu obiskovalce iz Amerike. Posetilo ga je šest vodilnih protestantskih duhovnikov, ki so na potovanju po Evropi, da na lastne oči vidijo, kaj se godi za "železnim zastorom". Stepinac je v ječi v Lepoglavi blizu Zagreba. Obsojen je bil na 16 let zapora in na trdo delo vsled svojega tesnega sodelovanja s "poglavnikom" Pavelićem, s Hitlerjem in Mussolinijem. Protestantski duhovniki so-govorili z njim in ugotovili, da je mož zdrav, da v ječi svobodno opravlja svoje mašne in druge verske obrede in da z njim človeško postopajo. V svoji skupni izjavi pravijo, da jim je to Stepinac tudi sam priznal.

Vprašanje ruskih vojnih nevest je bilo pritrano šestega avgusta celo pred angleški parlament, kajti angleški vojaki in uradniki, ki so se med vojno v svoji službi v Sovj. uniji z njimi poženili, jih sedaj ne morejo dobiti za sabo. Minister vnanjih zadev Bevin je poslancem dejal, da ne more pomagati, kajti Sovjetska vlada nevest ne pusti, da bi šle za možmi v Anglijo. Niti jih ne pusti k ženinom v druge dežele. Si bodo morale pač one kot njihni ženini poiskati nove žene in neveste. Prednost v tem imajo fantje, ker otroci so ostali nevestam v Rusiji. V Moskvi se ne zgražajo, češ, da je tam dovolj prostora zanje. A zaljubljenim parom je pa vendar hudo, ker ne morejo skupaj.

Neki Hearstov kolonec pripoveduje o snidenju z "visokim ameriškim državnikom", ki se je vrnil iz Evrope in prinesel s sabo zelo "grenke vtise". "Kratkomalo", je dejal ta diplomat, "ni drugega izhoda kot da gremo v vojno z Rusijo. Bo sicer dolgotrajna in draga, a nam ne kaže drugače." Minula vojna je bila torej zaman, dasi je bila tudi ona "draga in dolgotrajna".

A čudno je, čemu te vrste "državniki" ali kar že so nikoli ne pomislilo na izgubo življenj! Morda zato ne, ker jim njihovih ni treba tvegati. In ako kongresne preiskave o medvojnem graf-tu kaj pomenijo, dokazujejo saj to, da se taki gospodi, ki je najbolj "patriotična" (?) in "proti-rdečarska", godi v vojnih viharjih še celo boljše kot pa v "normalnih časih".

Evelyn Williams v Phoenixu, Arizona, stara 13 let, si je vzela življenje, ker se je naveličala paziti in negovati svoje tri bratce in tri sestrice, kar je morala vršiti, kadar sta bila oče in mati na delu. Marsikdo razume, kaj je pomenilo njeno delo. In če bi vsi taki dečki in deklice, ki morajo skrbeti za snago in varnost svojih bratčev in sestric, sledili omenjenemu dekletu, bi imeli pogrebniški veliko več opravka kot pa ga imajo sedaj.

Nizozemska je dobila od takozvane svetovne banke, ki je nekak filijalka združenih narodov, a je pod vodstvom ameriškega kapitala, 195 milijonov dolarjev posojila, pogojno, da ga ne uporabljal v svrhu vojne proti indoneški republiko, oziroma v vojne namene. Seveda ga ne bo! To ji je bilo lahko obljubiti. V ta namen lahko upotreblja svoje lastne dohodke, posojilo pa za obnovo svojih obratov v Indoneziji in drugje. Ampak če bi vprašala isto banko za posojilo Indoneziji, bi ne dobila niti ficka, pa čeprav bi še tako zagotavljala, da bi ga rabila samo za obnovo, ne pa v vojne namene.

V Chicagu se mestna oblast ravna po kongresnem vzgledu, namreč da tu in tam kaj preiskuje. Tako je župan Kennelly dne 7. avgusta sporočil, da bo šel pogledati v mestni zavod za tuberkulozne. To je ustanova, v kateri se zdravi stotine jetičnih ljudi. In upravlja jo "palitidi" (Nadaljevanje na 5. strani.)

NEKAJ O NAŠIH STVAREH

Dasi tu pa tam omenjamo, da za naše gibanje ni počitnic, se v poletju vendar pozna, da si jih marsikdo vzame. Pozna se na dohodkih, na korespondenci, v malih udeležbah na sejah itd.

A sedaj se nam bo treba podvizati v iztirjevanju naročin, v pospeševanju nabiranja novih in resno se bo treba giprijeti dela za prihodnji Družinski koledar. Bodisi v nabiranju oglasov kot v pripravljanju gradiva.

Pošta je Proletarca od prejšnjega tedna dostavila naročnikom v Chicagu dan pozneje kot običajno, dasi je bil nji poslan iz tiskarne ob enakem času kot zmerom, oziroma še celo par ur prej. Tako so ga dobili tudi naročniki izven Chicaga pozneje kot bi ga morali. Poizvedovali smo za vzrok, pa se pošta izgovarja, da ima veliko njenih delavcev počitnice, da je bila silovita vročina in da se je bilo treba vsled nje predvsem posvetiti točnemu oddajanju pošte prvega razreda, dočim časopisi v takih okoliščinah lahko počakajo.

Upravnica Anne Beniger je bila dva tedna odsotna in sedaj je spet na svojem delu. Odgovorila bo na vsa pisma ko hitro mogoče.

V tej številki razpravlja nekaj o listu "Big" Tony Tomšič iz Kalifornije. N. pr. o ponatiskovanju iz Prosvete. To je zmotno tolmačenje, kajti kot Prosveta ne "ponatiskuje" iz našega lista tako tudi mi ne iz nje. SANSove stvari so poslano iz Sansovega urada vsem listom, ki so prijateljski tej ustanovi in jo podpirajo. Enako pošilja svoje spise vsem ZOJSA, FLIS, in razni drugi publikijski uradi. Mi ne priobčimo vse kar prejmemo na ta način, a vendar toliko, da za tednik zadostno pomagamo stvari, v katero verujemo.

Čitajte v tej številki članka na drugi strani in članka v 3.-4. koloni na prvi strani o "slabem vtisu", ki ga je napravila pogodba vzajemnosti med Jugoslavijo in Bolgarijo v Londonu in med drugimi takimi kregi, ki so prej negovali razprtije med balkanskimi deželami, da so jih laglje izrabljali. In prečitajte vse drugo gradivo v tej številki, ker je vse zanimivo in poučno.

je sedanja cena zanje prenapihnjena in se bo mehur prej ali slej razpočil, kakor se je po prvi svetovni vojni.

Kadar se to zgodi, bodo posledice take kakor takrat, ko so se farmarji tepli s šerifi, ker niso hoteli s svoje zarubljene zemlje.

Kako to vpliva na tisto maso, ki je zaposljena v industriji, si ni treba predstavljati, ker to vsakdo sam doživlja. Delavski departmet pravi, da so se najnujnejše potrebščine podražile od lanskega junija 18 odstotkov. Statistična biroja AFL in CIO pravita, da so podražitve večje kot pa jih navaja delavski departmet.

Federated Press javlja po svojih študijah, da so cene potrebščinam sedaj v trgovinah na

drobno 90.5% višje kakor pa pred vojno.

Splošno mnenje statističarjev v omenjenih dveh uradih je, da življenjski standard velike množice ameriškega ljudstva pada in je sedaj nižji kot še kdaj v "normalnih" časih.

Dasi se je medža znatno dvignila, vendar za višanjem cen zaostaja. Na milijone ljudi, ki imajo družine, zasluži premalo, da jih bi mogli dostojno preživljati. In boleznj v družinah požro kot še nikdar toliko. Ne moreš v lekarno, da ti ne bi zasolili, zdravniki so dragi in še ne-radi se odzivajo navadnemu človeku, in tudi bolnišnica se branijo takih bolnikov o katerih vedo, da jim ne bodo mogli plačati pretiranih cen.

Washingtonski tednik "Labor", ki je glasiloo unij železničarjev, prvi z velikim naslovom na prvi strani, s podetki ugotovljeno, da mora povprečna gospodinja plačati za potrebščine sedaj dvakrat toliko kot pa pred vojno.

Najbolj prizadeti so tisti ljudje, ki na starost žive od prihrankov in penzij. Kajti dolar je v primeri s prejšnjim sedaj vreden le še kakih 40 do 60 centov. Odvisno je, kaj kupuješ. A dohodki teh ljudi so isti. Zanje je inflacija tu, kajti oni si ne morejo zvišati ne penzij ne me-zede, ker slednje sploh nimajo. Delavci so si vsaj lahko zvišali mezdno lestvico, ki pa povprečno ne dosega podraževanja. Tofej smo zares v inflaciji, ki ji še ni videti konca.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
 NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
 za četrt leta \$1.00.
 Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

vai rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka
 popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co.,
 Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$5.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
 Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

4301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
 Telephone: ROCKWELL 2864

Ali ima Jugoslavija vzrok, da se pritožuje napram politiki naše vlade?

V začetku avgusta je predsednik jugoslovenske vlade Tito agenciji Tanjug izjavil, da vzlic vsem njegovim poskusom za zboljšanje odnošajev med jugoslovensko in ameriško vlado je napeto razmerje rajše bolj poostreno kot pa da bi pojemale.

Intervju s Tanjugom se je vršil na Bledu. V ameriškem tisku je bil objavljen deloma ali pa v izčrpnih dne 7. avgusta.

Tito je med drugim poudaril, da drži ameriška vlada od 45 do 50 milijonov dolarjev vrednosti jugoslovenskega zlata, katerega noče izročiti jugoslovenski vladi, dasi ji spada po vseh pravicah, po vseh mednarodnih zakonih in je last jugoslovenske države.

Na račun tega zlata je skušala jugoslovenska vlada nakupiti v Zed. državah žita, ko je bilo njeno ljudstvo v največji živilski stiski. A naročilo je vlada v Washingtonu kratkoma odbila. Ze leta 1943 in 1944 — je dejal Tito, je vlada v Beogradu skušala skleniti z anglo-ameriško vojno komisijo pogodbo za prenos ameriških "lend-lease" zalog na račun Jugoslavije, toda v Washingtonu so vse take sporazume zavrnili.

Druge Titove pritožbe so, da ameriška vlada podpira diskreditirane jugoslovenske rojaliste, korumpirane in provokatorje, samo da bi oslabilo sedanjo Jugoslavijo, ki si v potu svojega obraza prizadeva obnoviti med vojno razrušeno deželo ter njeno gospodarstvo ter ustvariti blagostanje za njeno ljudstvo.

Pritožil se je — z diplomatičnimi besedami kajpada, tudi zoper ameriško intervencijo v Grčiji. Dejaj je, da med Grčijo in Jugoslavijo ne bo sporazuma, dokler bo ona — to je Grčija s svojim dvorom nič drugega kot le žoga v rokah "nekaterih velikih zapadnih sil" (Zed. države in Anglija, to se razume.)

V istem intervjuju je Tito pojasnil, da je Jugoslavija odklonila udeležiti se pariške ekonomske konference vsled svojih omejenih ter raznih drugih skušenj, ki jih ima z "zapadnimi silami".

Najboljši pa je tisti njegov stavek, v katerem pravi, da naj tuje sile (Amerika in Anglija) puste Jugoslavijo in ostali Balkan na miru, ker le v miru — to je brez zunanje umešavanja, si bodo te dežele lahko same zgradile pot v boljše življenje in v mir. Ampak kakor je naša diplomacija razprežena sedaj, in naša ekonomska politika je očitno, da takim željam ne bo ugodeno, pa če bi bile še tako pravične in resne. Ako Trumanova doktrina kaj pomeni, je njen smoter prav to proti čemur se Tito najbolj pritožuje. Namreč da hočemo ovirati ekonomsko okrevanje vsem onim deželam, ki niso v naši sferi in pomagati takim, ki so sedanjega gospodarskega razpada največ krive. To so države bivšega osiŕca in pa tiste zavezniške vlade, ki si prizadevajo ohraniti bankrotirani kapitalistični red z našimi dolarji.

Anglija v krizi in delavska stranka pa vsled svoje čagavosti v negotovosti

To, kar se sedaj dogaja v Angliji, je v resnici pojavljanje nove ekonomske krize v kapitalističnem svetu. Je na enakih tirih kot po prvi svetovni vojni.

V Washingtonu se tega zavedajo. Kajti ako se ne bi, bi Anglija ne dobila tri in tri četrt milijarde posojila.

Pa ni zalego. Anglija potrebuje novo dolarsko posojilo.

Kdo je kriv tega njenega propadanja?

Na vsak način njen ekonomski in imperialistični sistem, ki odigrava svoje poslednje poglavje.

Velika Britanija je še imperij, ima še nebroj kolonij, ima pod orožjem nad milijon mož, njena bojna in trgovska mornarica je še močna, a vzlic vsemu — angleški imperij je na poti navzdol.

Angleško ljudstvo je to podzavestno čutilo, zato je v medvojnih volitvah vrglo Churchilla in njegovo torijsko stranko ter se z ogromno večino izreklo za program delavske stranke. Ta ima sedaj v parlamentu neoporečno večino. Toda dežela vzlic obetanjem laboritske vlade prihaja iz dežja pod kap.

Čemu?

Neki ugledni levičarski laboritski list — imena sedaj nimamo pri rokah, je nedavno zvrzel glavni del krivde za to neurejeno razmerje in za nižanje življenskega standarda na Angleškem kar naravnost na sedanje vodstvo laboritske stranke.

Attleeja in Bevina sicer ni omenil imenom, a je vendar vsak čitatelj vedel, da ima baš nju v mislih. "Kar Anglija potrebuje v tej krizi, je voditelj dejanj, ne pa voditelj, ki imajo le ideje."

S to razlago se strinjajo vsi tisti delavski poslanci, ki smatrajo, da so teorije eno in praksa drugo.

Predvsem je delavska stranka s svojimi voditelji od vsega začetka šla posebno v vnanji politiki popolnoma po potih prejšnjega predsednika vlade Winstona Churchilla in njegove torijske stranke. Izjema sta le Indija in Burma.

Zato je njena taktika zavožena v Grčiji, a je k sreči zvrzla stroške za reševanje trona grškemu kralju in njegovih rojalistov na pleča ameriških davkoplačevalcev. Toda ker Bevin in Attlee nista še odpoklicala svojih čet iz Grčije, dasi sta to svoji stranki obljubila, in ker nadaljujeta tudi v vsej ostali vnanji politiki po zvokih ameriškega državnega departmanta, je naravno, da je tega mogoče vesel Churchill, ne pa tisti laboriti, ki so res delavskega prepričanja.

Vsled neodločnosti Attleejevega kabineta in zaradi njego-

Pripravljanje na volilno kampanjo

Dasi bodo kongresne in predsedniške volitve šele prihodnje leto, so si kandidati starih strank že v laseh. Republikanski poslanci in senatorji se v svojih preiskovalnih odsekih prizadevajo dokazati, kakšni kruki so bili demokrati med vojno, z Rooseveltovo administracijo vred in kako je bil v to graftarsko početje (pri oddajanju vojnih kontraktov) zapleten tudi Rooseveltov sin Elliott. Nesreča za ljudstvo pri vsem tem je, da ni med tema dvema strankama nobene razlike, ker obe sta podvrženi graftu. Po volitvah bosta republikanec in demokrati zopet "enotna" kot doslej še po vsaki kampanji.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

In še o življenju

Izmučeni delavec trpi s kupom skrbi in praznega žepa, ne gleda življenja toliko z biološkega stališča kot s svojega zasebnega. "Življenje," si pravi, "življenje je zame vse težje in težje breme; neki dan se bom pod njim zgrudil in bo vsega konec..." Nič ne ve o kalorijah, ve pa, da mu preti lakota in pogin, ako odloži kramp in lopato.

Njegov boss, ki se bolj iz navade kot pa iz potrebe, se semintja privleče v pisarno, ker pač ne ve, kam sam s seboj, tudi ni s svojim življenjem zadovoljen. "Tepe me..." Za tisto, kar sem si nekaj nekoliko čez mero od življenja privoščil... Kaj mi pomaga denar, ako pa se počutim kakor kaznjenc s težko veroigo okrog členka...

vega mencanja v izvajanju obljub, ki jih je laboritska stranka sipala v volilni kampanji, prihaja med delavce, ki so zanjo volili, razočaranje. Tolikšno razočaranje, da je nastala tudi med poslanci delavske stranke proti kabinetu že organizirana opozicija.

Zakaj je angleška industrija v zastoju? Čemu dežela, ki je na premoğu toliko bogata, mora sedaj uvažati premoğu? Zakaj je njen prometni sistem tako zaostal?

Vse raditega, kar je angleški kapitalizem ohromel in živi le od prošlosti — za moderniziranje obratov pa nima smisla.

Torej bi morala delavska vlada čim je sprejela vaje države, poseči drastično v gospodarsko življenje ne po pikah, tako po malem, in s tolikim obotavljanjem, pač pa odločno in izvesti operacijo nad vsem gospodarstvom takoj in ljudstvu pa pojasniti, da bo to nekaj časa bolelo — morda celo generacijo in več, toda bodo te žrtve vredne bogatih posledic.

Namesto tega je vlada zavlačevala s podržavljenjem premoğovniške industrije, ki je življenska žila angleškega gospodarstva, in nato pa začela z obetanjem za razne druge socializacije, a vse to vrši tako počasi, da karkoli prevzame, je vse že zastarelo, da produkcija vsled tega bolj in bolj peša.

Attlee, ako bi imel nastop kakega Churchilla, bi začel drastično in Anglija bi sedaj bila na poti navzgor, ne pa da se v nji in v Zed. državah vseprek govori o njeni krizi in o prihajanju kraha, če ji Zed. države in Kanada ne pridejo znova na pomoč z novimi posojili. Toda ako se take datjave uporablja le za podaljševanje bolezni, ne bo nikdar okrevanja.

In kapitalistični tisk v Ameriki in v Angliji oglašja vsled teh neuspehov angleško laboritsko vlado za socialistično, česar ni pred zmago delavske stranke nikdar počel. Marsikateri žurnalist označuje sedaj Anglijo za "socialistično", dasi je v resnici po svojem ustroju to kot zmerom, posebno ako pogledate na njen dvor.

Kajti Anglija je kapitalistična kakor je bila in delavska stranka jo rešuje z apeli in polovičarskimi reformami namesto da bi storila to kar Anglija in ostali svet z njo vred potrebuje. Večino ima in socialni preobrat bi radi tega lahko postavno izvršila. A je že tako, da skuša biti bolj demokratična in teoretična, kot pa da bi postala vlada odločnosti in resnih, dalekopoteznih dejanj.

Vse se tako zdi, da je laboritska stranka zapasla poslanstvo in mandat, ki so ga ji dali volilci s tolikšno večino in toriji se vesele, da ni daleč čas, ko se vrnejo na svoja stara mesta v vladi.

pred letom dni vrnil iz vojne prazen na prazno...

Tako presojamo življenje vsak s svojega vidika. Za tega je kup grenkobe, za onega povzljivačo studenec. Vsem primerjavam bi težko prišli do konca. Saj smo v tem pogledu podobni slajpam, ki so otipavali slona. "Slon je neke vrste živa vrvi," je dejal oni, ki je slona držal za rep. "Oh kaj še! Slon je kača," je trdil tisti, ki je zatipal rillec. A tisti, ki se je spel na prste, pa otipal slonovo uho, je naglašal, da je slon palmov list. "In tu je palmi deblo," je pripomogel zadnji, ki se je oklepal slonove noge.

Definitiven odgovor imajo le pobožne verne duše, ki žive v veri, da je to pozemsko življenje le priprava na ono večno, ki se začne po smrti. In po navadi še dostavljajo — z nagnjeno glavino in poučljivo — "Čim voljnije sprejememo križ na svoje rame in čim bolj nas teži in tišči tem večje plačilo nas čaka na onem svetu..." Vendar se kaj radi in mirne vesti okoriščajo s težko priborjenimi olajšavami, za katere morda niso ni z mezinem mignili. Sadovi delavskega napredka bogne niso padli iz nebes nalik zrelim hruškam z drevesa, ampak so bili krvavo plačani in iztisnjeni baš od takih ljudi, ki so se pretežkim križem pogumno upirali. In takih upornikov se je na srečo človeštva zmerom nekaj dobilo, sicer bi nam še dandanes biči dobesedno plesali po hrbtih.

Človeški rod je postavil načelno razliko med človekom in ostalim živim stvarstvom. Na zgolj nagonsko življenje se se mu razvojno nanizala še umska doživetja, ki jih na drugih živih bitjih ne opaža in jih zato tudi najvišje razvitim živalim kratko in malo odreka, pa čeprav bi med nekaterimi umsko zakrnelimi človeškimi bitji in nekaterimi živalmi morali potegniti črto živali na prid, ako bi hoteli soditi pravično. Po človeških nazorih žival nima duše (pred nekaj stoletji so še na cerkvenemu zboru razpravljali, ali ima dušo ženska...). Zival se rodi, živi, in umre — Pardon! — Zival se zleže, živi in pogine (če je užitna, jo mi prej pojemo...); in njeno življenje je za vselej sklenjeno.

Drugače pa je s človekom. Neumrčnost njegove duše je dokazana stvar... (Zadevni dokaz je seveda najti v istem viru, iz katerega izhajajo tudi dokazi glede postanka sveta in še posebej o po božji podobi ustvarjenem Adamu.) In zato se

ZATOČIŠČE UPOKOJENIH PISMONOS

Kakor kažejo tozadevni seznami zavarovalnih družb, umrje razmeroma veliko število upokojenecv v kratki dobi po upokojenju. To se pripisuje predvsem dejstvu, da se človek, ki je bil prej aktiven, znajde nenadno v položaju, ko čuti, da je nekje nekaj zastalo in ni več važen del vsakdanjega tempa dela in ustvarjanja ter produkcije. Skratka, dnevi lagodnega počitka prično kmalu preesdati, kajti kdor je bil mnogo let aktiven član proizvajajoče družbe, je težko brezdelan. Tako nekako so se počutili tudi nekateri pismonoše, ki so po dolgih letih dostavljanja pošte dobili od Strica Sama obvestilo, da lahko gredo v zasluženi pokoj. Čutili so, da imajo še dovolj moči in energije, da isto koristno uporabijo.

V letu 1923 je železniški poštni uradnik po imenu Ernest Denslow, iz Ashtabula, O., pričel računati, da vsekakor zasluži naš povprečen pismonoša, ki 30 ali 40 let prenaša poštne vreče in skrbi, da pride vsako pismo in druge pošiljke v pravi predalček, da ima nekaj od upokojitve preden je njegovo ime uvrščeno v seznam rano umrlih upokojenecv.

Denslowe misli so se ukvarjale z vizijo malega kraja, kjer bi upokojeni pismonoše mogli prebiti svoja leta pokoja v prijetnem okolju, pod lepimi palmami in južnim cvetjem, obenem pa bi imeli dovolj dela, da ne bi ginili od enostavne neaktivnosti. Idejo je obrazložil še nekaterim drugim delovnim tovarišem, ki so se skupno z njim podali na ogled po Floridi, dokler niso naleteli na kraj Clermont (v srednjem delu Floride, zapadno od Orlanda) ter zaključili, da je baš ta kraj tisto zavetišče, ki so ga iskali in imeli v svojih mislih.

Načrt je bil, da se zgradi kolonija bivših pismonoš, se da vsekemu pet akrov citronskega sadov — to bi mu dalo dovolj dela, obenem pa bi mu prineslo nekaj dohodkov, ki bi bili dobrodošli dodatek k državni pokojnini. Seveda bi vsak vložil gotovo vsoto denarja v nasade. Za stvar je bilo že prvo leto dovolj zanimanja, da se je kupilo 2100 akrov zemlje in je bilo že v teku enega leta 150 akrov posajenih s citronskimi drevmi. In kar je dalo prvim kolonistom — upokojencem še več veselja, je bil dejstvo, da se je nedaleč stran raztezala v širino 30 milj divjina, kjer so lahko ribarili ali pa lovili divjačino, a po okoliških jezerih so se mogli prevažati čolni kadar se jim je poljubilo in jim je dopuščal čas, da so gijili te vrste šport. Poskrbeli so tu tudi, da se je v koloniji postavilo javno poslopje, v katerem so bili prostori za razne ak-

s smrtjo začne šele pravo in večno poglavje.

Ce si budist, te čaka "nirvana", to je popolno izničenje, v katerem ni upanja, ne hrepenenja, ne želja in nič več vprašanj... Ce si kristjan, te čaka ali večno plačilo v zlatih nebesih, ali pa večna kazen v peku. In po tem so še vice, ki pa se bodo ob vstajenju mesa na sodni dan za večno zaprla.

Naši Indijanci, ki ostanejo svoji stari prvotni veri zvesti, se po smrti presele v večna lovišča, kjer jim bivolov ne bo nikoli zmanjkalo in se jim ne bo treba bati za večno zelene pašnike.

Ampak če si kateri od čitateljev pravoverni Turčin — blagor se ti! Kajti Alah je za svoje dobre muslimane ustvaril ekstra fina nebesa. Najprej boš v njih zrastle do višine celih 30 čevljev, tako da boš imel zvrhano mero energije, in se ne boš skozil vso večnost niti za hip utrudil. Pil in jedel boš, kar in kolikor si boš pozelel pa se ne boš nikoli preobedel ali upijani. Okrog sebe boš imel krasotice "houris" imenovane, da ti bodo strele in ti bile na uslugo v vsem... (Za muslimanke ni imel Mohamed nič privlačnega na programu.)

Za nas, ki ne verujemo, da bi ta svet moral biti za nekatero "dolna solz", za nekatero izvoljene pa košček nebes, ostane vprašanje o večnem plačilu, kakor o večni kazni nerešena stvar. Vemo le toliko, da se mu ni bati ničesar, kdor živi pošteno in po vesti.

FLIS.

Elektrifikacija v vzhodni Primorski

V Vzhodni Primorski, ki bo priključena Jugoslaviji, so v teku velike priprave za vključitev železe v jugoslovensko petletko. Predvsem bo dežela do kraja elektrificirana. Ze letos se bodo pričela večja dela v sežanskem, goriskem, tolimskem, postojnskem in idrijskem okraju. Za ta dela znaša letošnji obrok kreditov 20 milijonov lir. V okviru petletke bodo v gornji Soški dolini zgradili nove hidrocentrale, ki bodo zagotovile deželi zadostne množine električne energije.

V sežanskem okraju bodo postavili tri daljnovode za Vrhpo-tje, Sent Mihele, Klvavi potok, Gročano, Potok in Skandanci-vo. V goriskem okraju bodo postavili daljnovod za 626 km in transformatorsko postajo v Podkraju. Na Tolimskem bodo elektrificirali Logaršče, Strišče, Čadrq, Kuk in Kal. V postojnskem okraju Sv. Miheil in skolico. V idrijskem okraju bodo podaljšali daljnovod Ziri-Idrija. Elektrificirali bodo okoli-čico Cerknega.

Elektrifikacija se bo izvedla pod geslom, da mora v vsaki hiši sijati električna luč.

Tole mi ne gre v glavo?

Čemu se je naša vlada pod pokojnim Rooseveltom toliko navduševala za močno, efektivno organizacijo združenih narodov, pod Trumanom pa hoče njegova administracija tudi v svetovni politiki delati vse na svojo roko, to mi nikakor ne gre v glavo! In tudi tega ne zapopadem čemu iščemo krivdo samo na Rusiji, ne pa tudi na sebi!

All se bo Rooseveltovemu delu zgodilo isto kakor se je Wilsonovemu, to bi rad vedel!

PRIPovedNI DEL

WANDA WASILEWSKA:

Iz ljubezni

(Nadaljevanje.)

Trg je bil umazan, debele dežne kaplje so padale z golih, sivih vej. Marija se je naslonila na kamenito ograjo in gledala v široko razlito lužo. Nekdaj je tekla tu voda in hitela po dolgi poti. Zdaj je ni bilo, le mrtva, umazana površina izhojenega ledu je ostala.

Voroncov je zakašljajal. Obrnila se je k njemu. Zmedeno jo je gledal. Ni mu bilo lahko povedati, zakaj jo je prosil za ta sestanek. Lahko bi mu pomagala, pa ni hotela. Tesneje si je zapela ovrtnik. "Marija, vsega tega ne morem gledati. Ti veš, da te ljubim. Da sem te ljubil že prej, preden si se poročila z Grigorijem." "Nisem vedela," je rekla mirno. "In tudi, če bi vedela..." "Vidiš, od takrat se to vleče. Poročila si se z Grišo, dobrom. Vdal sem se v usodo. Vedel sem se kot tovariš, kaj ne, Marija?" "Da," je pritrtila in gledala preko reke na sive hiše.

"Potem pa..." Voroncovu je glas zatrepal: "Imel sem občutek, da sem ti bil potreben. Toliko skupnih zanimanj sva imela, toliko skupnega dela. Ko sem se seznanil s teboj, sem mislil, da se bo med nama zgodilo tisto, kar se ni nikoli." Ona je kimala, ne da bi poslušala. Vse je bilo kot v snu. Da, saj že davno živim kot v snu, težkem, dušecem, sivem snu... "Zdaj te gledam in ne morem več vzdržati. Mučiš se, propadaš, drug človek si postala..." Torej ve že tudi on, torej tudi on vidi, da je postala nekdo drugi, da ni več prejšnje Marije? "Razumem, lahko se človek žrtvuje, če ljubi. A vidim, Marija, da ti Grigorija ne ljubiš več, ne moreš ga ljubiti..." Molčala je. Zakaj govori? Saj niti ni zanimala tega. Zdelo se ji je, da prihaja zvok njegovih besed od nekod daleč, izza goste, sive megle, da besede prav za prav niso namenjene njej. "Ne le, da ga ne ljubiš. Ne bodi huda za to, kar ti bom rekel, saj je povsem jasno, da čutiš strah pred njim. Nima smisla. Saj ni mogoče, da tudi Grigorij ne bi čutil in razumel tega. Kaj mu tjaš? Postrežbo? To more delati tudi vsaka sestra, ne da bi bila njegova žena." Da, res je. Prvič je občutila, da ima Voroncov prav. Kako čudno, da on ni enkrat pomislila, da tega pred Grigorijem ni mogla skriti. "Sama si nesrečna in njemu ne boš prinesla sreče. Mar misliš, da je to lahko za človeka, ki te je prej ljubil, zdaj pa občuti do tebe le strah? Ne, nimaš pravice pogubljati svojega življenja. Zakaj? Zdaj razumem, kako prav je imel Grigorij, ko se ni hotel vrniti."

Marija je poskušala pretrgati zaveso sive megle in Voroncovu odgovoriti. Pa je stala tam molče in negibno. "Nimaš pravice narediti križa čez svoje življenje. Mlada si, močna, sposobna. Mnogo imaš še pred seboj. Nič ne bo iz tebe, če se boš prikovala k temu človeku." Da, nekoč je bila mlada. Takrat je mislila, da te mladosti ne bo konec, da bi z njo lahko obdarila ves svet. Ta mladost ji je pomagala prenašati ranjence s postelje na posteljo, pomagala ji je, kadar je bila dežurna po osem in štiri-deset ur skupaj. Zdaj pa je ni več, zapustila jo je. "Me poslušaj, Marija?" Pokimala je. Seveda, poslušala je njegove besede. "Tvoja dolžnost je, da živiš normalno življenje. Ljubim te, slišiš, Marija. Ljubim te." "A jaz te ne ljubim, Viktor," je rekla počasi, jasno. "Vem, Marija. Toda zdaj ne zahtevam od tebe. Pojdi z menoj, odšla bova od tod, lahko pridem na drugo mesto, kjer boš na vse pozabila. Ljubim te, Marija, in potrudil se bom, da ti bo dobro z menoj." "A Grigorij?" je vprašala tiho. "Razumem te, Marija. Sama vendar veš, da mu ne bo prav nič laže, če boš ti z njim. Saj razume, kaj se godi s teboj. Saj je sam hotel... Pomisli, če ne bi bilo te Sonje, bi bilo vse drugače." Seveda, tedaj bi bilo drugače. In naenkrat se je siva megla pretrgala in skozi ozko špranje je videla: Grigorij ne živi. Umrl je nekje daleč daleč. Nikoli več ga ne bo videla. Vožnja v Berjovko... Samotne ure... Grigorija ni, nikoli več ga ne bo... Marija je začutila hipen, oster strah pred to mislijo. Potem pa brzojav, sporočilo. Grigorijev prihod. Opetekla se je. "Kaj ti je?" se je vznemirila. "Nič, nič..." Pa saj so Grigorija pripeljali, doma je, ona pa stoji pri reki z Voroncovom. Vse to je prešlo.

"Marija, odgovori mi vendar, kaj misliš? Zakaj molčiš?"

Spet se je razgrnila meglena zavesa. Kaj prav za prav potrebuje Voroncov od nje? Sama bi rada ostala. "Dolgo sem čakal, Marija... Vse se mpretehtal. Mislim sem na tebe, na Grigorija, nase... Pa sem prišel do prepričanja, da bo najbolje, če greš. Morda se misliš, da tega ne smeš storiti. Ze dolgo prosim za premostitev. Lahko grem, kadar hočem in ti z menoj; vse je urejeno." "Jaz?" "Da. Govoril sem z ravnateljem, ne bo nasprotoval. Pripravi moraš le kovček, to je vse." "Pripraviti kovček..." "Da. Ali me poslušaj?" "Seveda, poslušam..." "Torej kako, Marija?" "Kako," je nevede ponovila. "Drugače ne more biti. Skupaj bova odšla in začela novo življenje. Velja?" Pokimala je z glavo. Torej pripraviti kovček. Da, tam v Grigoriji je že toplo. Z Voroncovim,

seveda, z Voroncovim... Mehanično je kimala. Voroncov se je ozrl. Vse naokrog ni bilo nikogar, dež je rosil.

Visoka, vitka ženska je na hodniku bolnice ustavila Marijo. "Kako lahko pridem k ravnatelju?" "Peljala vas bom," se je ponudila Marija in šla naprej. Bledi profil neznanke se je odražal od povesenih krajev črnega klobuka. Šla je počasi, njen blede obraz je izražal neko nemirno pričakovanje, ki ni bilo v skladu z njeno brezhibno toaletno.

"Sijajno, da ste prišli, Marija Pavlovna," je rekel ravnatelj in Marija je ostala v sobi. Visoka ženska je dala ravnatelju ozko belo roko. "Prišla sem... Iščem svojega moža... Menda je tu, pri vas..." je rekla komaj slišno, s pretrganim glasom. "Pri nas? Kako se piše?" "Anohin. Polkovnik Anohin. Ilja Aleksandrovič." Marija je napeto iskala po spominu. Ah, da, seveda... "Tako bomo pogledali," je rekel ravnatelj in vzel veliko knjigo, ki je ležala pred njim na pisalni mizi. Marija je za njenim hrbotom zamahnila z rokami. Ravnatelj jo je začudeno pogledal. Polkovnikova žena se je živčno obrnila. "Kaj je, sestra? Ga poznate?"

Polkovnik Anohin... On je umiral, ko je prišla vest o Grigorijevi smrti. Rana v trebuhu... Tako dolgo je umiral, tako strašno se je mučil.

(Dalje prihodnjič.)

Iz urada "Big" Tonyja

Oakland, Calif. — Imeti počitnice vsak dan, in še ob nedeljah za nameček, tako je res prijetno živeti. Mama in jaz se še prilično dobro počutiva. Moj "karburator" se je umiril tako da sedaj več ne razbija kot kaka stara lokomotiva.

In čas beži pred nami kot da bi ga s prekljo pes podil. Oni dan sem rekel naši mami: "Ako bo čas šel naprej s tako naglico, bo starost kmalu tukaj."

"Kaj se boš šalil," je odvrnila, "starost je že tu!"

"Do tu se gre," je nadaljevala, "a kaj potem, ko se stari 'šparovček' starih copakov izčrpa?"

"Dobro," sem ji pogumno odgovoril, "koncertino vzamem v roko in klobuk dol. V tako bogati deželi človek ne sme nikdar obupati."

Tista "ajmožna", ki jo v obliki penzije ali kar je že, prejemam od mestne vlade, je komaj za gasolin. Cena živlom pa pleza po lestvi navzgor kot da bi se šlo za stavo. Tucat jajc stane tu 85c, kvort mleka 19c in štruca kruha je danes 15c. Prej šil jo dobil za 10c. Pivo je pa še vedno prilično poceni. V prodajalnah se ga dobi malo flaško po 13c, v gostilnah pa stane 20c.

Sedaj, ko je gorko, pijemo pivo. In tudi še nekaj dobre kapljice imam v kleti. Pa kaj bi vam o vsem tem pravil! Za enkrat še ne smemo seगत.

Imam pa še en drug "trubl". "Liza" nam je zbolela. Bal sem se že, da mi mrha pogine, a poklicali smo zdravnika, ki je ugotovil, da se je "prehladila". In da ima pljučnico itd. Takoj drugi dan smo jo dali na operacijsko mizo. In res, ko so ji vzeli "pljuča" ven, so bile vse ožgane. Nadomestil so jih z novimi in sedaj spet z veseljem "bežlja" po naših lepih cestah. Ako bo šlo vse po sreči, se enkrat v bližnji bodočnosti spet odpeljemo v prijazen slovensko naselbino Fontano.

Lani sva se z mamjo vozila na obiske po širni Ameriki in posestila naše znanec in prijatelje. Ob tej obletnici se spominjam, kako prijetno je bilo to potovanje. Po dvomesečni vožnji sva se vrnila domov brez vsake nezdge na najini dolgi poti.

To poletje nama menda ne bo treba iti na obisk, ker prijatelji prihajajo sem na poset name-

Poslušajte vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vod' jo George Marchan.

Košnja na ameriških cestah

V avtnih nezgodah v prvi polovici leta je bilo ubitih tisoče ljudi in mnogo več pa poškodovanih, med njimi na tisoče trajno. Iz dosedanjih podatkov je razvidno, da bo do konca leta v teh nesrečah ubitih mnogo več ljudi kot pa jih je bilo lani.

sto midva k njim. Bil je pri nas Matt Pegan iz Trsta in Andrew Pegan ter njegova hčerka iz Chicaga. Matt je bil v službi na neki ladji, ki je pripeljala iz Trsta v San Francisco, Andrew pa je prišel sem, da vidi brata in njegova hčerka pa strica — torej različna sorodstva a vsi ene in iste osebe. Videla se nista že celih 25 let. Ernestina nam je izročila pozdrave od naših prijateljev iz Chicaga. Lepa hvala vsem.

Obiskali so nas tudi Matt Te-kavc z ženo iz Mattawan, Mich., in Anton Kokal z ženo ter Joe Česnik z ženo iz naselbine Hel-per, Utah.

Oni dan pa se je oglasil pri nas Andrew Božič (kovač) iz Clevelanda. Vsem lepa hvala za posvet.

Ampak vrsta še ni polna. Nedavno nas je obiskal naš dobi-stari prijatelj Blaž Mazori iz Los Angelesa. Pred 25 leti sva se oba krivila v premogovnikih v Kansasu. In tako sva ob tem snidenju obujala stare spomine (ter se oba čudila, čemu sta se tako dva velikana upognila pre-mogu).

Ob tej priliki — namreč ko je bil sedaj pri nas na obisku, sva se pred našo hišo tudi slikala in dala napraviti klišeje, da nas vidite tudi drugi taki, ki naju osebno poznate.

Tony Tomšič (na desni) in Blaž Mezori iz Fontane.

Iz te slike čitatelji lahko vidijo, da sva še "velikana". Pred odhodom mi je izročil dva copaka in dostavil: "Na, to je za tiskovni sklad Proletarca; ako boš pisal v Chicagu, pa še to pošlji." Blaž se na ta list rad spomni.

Prijatelj Tone Shular iz Arme v Kansasu se je pred tedni ali meseci v Proletarcu potožil, da mu iz relifnih paketov vzamejo koledarje in Proletarca.

To mu rad verjamem, ker ljudje tam so radovedni, kaj se tu piše o njih. Iz raznih naših listov sem izrezal veliko napred-

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 36th STREET
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
8:30 to 9:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8446
If no answer — Call
Austin 5766

nih dopisov in jih poslal naslov-ljencem v pismih, pa so vse pre-jeli. In za poskušnjo sem poslal tja vse 16 številik Prosvete, v kateri sem imel opis svojega potovanja po Ameriki. Pisali so mi, da so vse v redu prejeli in sedaj gredo tiste številke od hiše do hiše po vsem Deden dolu pri Višnji gori.

Morda se bodo iz omenjenih izvodov še kaj drugega naučili, n. pr. kako potpeti, kadar si narod gradi pov red. Med ome-njenimi pismi je namreč tudi nekaj takih, iz katerih bi človek razbral, da v Višnji gori in okoli-ci niso vsi zadovoljni z novo vlado. To je, niso se si je še mo-gli prilagoditi tako naglo kot se je grešni Kočevar prilagodil pe-klju, čeprav je bilo neznansko vroče.

Ko sem koval tale dopis, mi je mama prinesla razglednico, katero mi je poslal prijatelj Paul Berger, ki je bil one dni na potovanju po Sloveniji, začasen da ima v Trstu.

Dopisnica je datirana dne 26. junija v Ljubljani in na nji mi piše med drugim:

"Dragi tovariš! Včeraj sva se z ženo peljala mimo Višnje gore. Povzja ni tam več. Ker je poginil, so ga odklenili in zakopali. Za pogrebom so šli vsi norci, (se-mo Janeza je manjkalo. (Ne vem, katerega Janeza je mislil.) Je pa Dolenjska res lepa, prijateljska kot pa so naše Trbovlje."

Ha, ha, ha, z našim polžem se pa res vsakdo rad pošali. Viš-njani smo bili enkrat zelo pono-sni nanj, a sedaj je tega konec, ako ga res ni več med živimi.

Prav hvaležen sem P. Bergerju, ker se je na svojem potova-nju tudi name spomnil. Želim njemu in njegovi soprogi na njenem potovanju obilo razvedrila in pa srečen povratek na-zaj v našo novo domovino.

V 2075. številki Proletarca sem čital mnenje Franka Kalana iz Springfielda, Ill., glede Proletarca, o njegovi vsebini ter njegovi bodočnosti.

Tudi meni so vsi isti dopisi kakor njemu. Nič ne skoduje, če Proletarec ponatisne iz Prose-

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na čas in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

te, ker i ona je naš delavski list. Veliko je članov SNPJ, ki prejemajo samo uradno številko Prosvete, a večina dopisov je v dnevniku. Poznam mnogo takih, ki niso člani SNPJ, a so naročniki Proletarca in vsi ti radi čitajo vse, kar je važnega. Poznam urednika Proletarca in on je proti, da bi bilo eno in isto gradivo v raznih listih. Bilo pa bi dobro, ako bi ga iz Prosvete in Proletarca zajemala Ameriška domovina, a gotovo ne bom dočakal, da se bi dogodilo kaj takega.

O, yes, ponatisne že, a vse tako zaobrne, da nima ne glave ne repa. Po takem nazadnjakem listu bi bilo treba udariti z gorjačo. Ne vem, čemu uredniki naprednih listov tega ne store!

Nekateri gradimo, drugi podirajo! Potem pa pišemo, da smo ameriški Slovenci napredni.

Proletarec bi moral zahajati v vsako slovensko hišo, potem pa bi se lahko trkali na prsa, da smo napredni.

H koncu pozdravljam vse čitatele in ako me kateri izmed njih pride obiskat, ga bom "potretal" po svoji stari navadi.

Anton Tomšič.

(Op. u.—Glede napačnega razumevanja o "ponatiskavanju" so znova omembe na prvi strani pod naslovom "V tej številki".

NARODNI ODBOR ZA SVOBODNI TISK

Cleveland, Ohio. — Kot je že mnogim čitateljem znano, je kaplan Gabrovšek pri fari sv. Vida v Clevelandu, nastopil proti listu "Enakopravnost" s tožbo zaradi žaljenja časti, za celih \$200,000. Ta tožba se nanaša na serijo člankov, katere je po zanesljivih podatkih iz stare domovine napisal SANSov tajnik Mirko G. Kuhel, in ki so bili pred nekaj meseci pribečeni v "Enakopravnosti", "Prosveti" in "Proletarcu". V dotičnih člankih se je razmotrivala vloga, katero je Gabrovšek igral v poslovanju in finančnih zadevah. Zadržane zveze v Sloveniji. Namignjeno je bilo tudi, da ako bo tožba proti "Enakopravnosti" uspešla, tedaj bodeta tožena zaradi obrekovanja tudi lista "Prosveta" in "Proletarec".

Slovenska napredna javnost je trdno prepričana, da je imel Kuhel podlago za svoje članke in da jih ni pisal iz verskih ali osebnih predsodkov, temveč v informativne svrhe. Njega poznamo kot poštenjaka, ki je kot zmožen SANSov tajnik izvršil iz ogromnega dela v korist nove Jugoslavije in za miselno zbu-jenje naših ljudi v Ameriki.

Kaj vse se skriva v ozadju te tožbe, lahko samo ugibamo. Jasno pa je, da je SANS in vse napredno gibanje v tej deželi, trn v peti gotovim krogom. Zato je ta tožba, ki je tehnično naperjena proti "Enakopravnosti", dejansko začetek splošne ofenzive proti vsem naprednim ustanovam v Združenih državah. Iz tega sledi, da moramo biti na straži, ako hočemo ohraniti sado-goletnega in trudapolnega dela. Strniti moramo svoje vrste in nadaljevati z delom za pravico in resnico.

Danes živimo v napetem ozračju. Na obzorju se oblikujeta dva svetova — delavski in fašistični. Jasno je, da je bodočnost na strani delavskega razreda. Ampak tudi nasprotna stran je še krepka, zato bo šla do skrajnosti, da se obdrži na površju. Fašizem dviga glavo tudi v Ameriki, in ako ne bomo čuječi, bo svoboda kmalu stvar preteklosti. Ameriška ustava (Bill of Rights) nam sicer jamči:

"Snoči je skupina zapustila Zagreb, potem ko je prvi dan v Jugoslaviji imela pogovore z načelniki pravoslavne cerkve. Pri kosilu včeraj, ki se je vršil njim na čast, je izjavil eden izmed delegatov:

"Že v tem kratkem bivanju v Jugoslaviji imela pogovore z načelniki pravoslavne cerkve. Pri kosilu včeraj, ki se je vršil njim na čast, je izjavil eden izmed delegatov:

"Komunistični listi so izjavili danes, da je prišla skupina v Jugoslavijo izrecno z namenom, da se informira "posebno o zločin-skih aktivnostih enega dela viš-jega katoliškega duhovništva za časa vojne."

svobodo tiska, vere, govora in zborovanja. To so temelji pravic, do katerih smo vsi upravičeni. Vzlic temu se včasih zgodi, da se vsled predsodkov te pravice kršijo.

V svrhu obrambe svobodnega tiska, ki je v zvezi z Gabrovškovo tožbo proti listu "Enakopravnost", se je dne 14. julija v Clevelandu osnoval odbor pod imenom "Narodni odbor za svobodni tisk". Ta odbor si je nadel nalogo, da zbira prostovoljne prispevke za morebitne legalne stroške. V tem odboru so zastopane vse napredne slovenske organizacije v Clevelandu. Ker se ta zadeva tiče vse ameriško-slovenske napredne javnosti, bodo razposlana zadevna pisma in nabiralne pole po vseh slovenskih naselbinah. Priporočljivo je, da se v to svrhu organizirajo posebni odbori, katerih naloga bo: nabirati prispevke in prirejati piknike in veselice v ta namen. Sigurni smo, da bodo tudi naša društva in Narodni domovi vpoštevali ta klic in radodarno posegli v svojo blagajno. Obrambno akcijo za svobodni tisk, je uradno odobrila tudi prošla SANSova konven-cija.

Da se javnost živo zanima za to tožbo naj priča dejstvo, da je brez vsakega oglašanja nabrana v ta sklad že preko \$2,000. Tako so na primer naše vrle "Progressivne Slovenke" že dale \$500. Peter Benedikt iz Californije je poslal \$50. Toda, kaj bi našteval, imena bodo itak objavljena v časopisih. Na seji je bil tudi storjen sklep, da se bo vse morebitni preostanek daroval SANSovi blagajni.

Vsi prispevki naj se pošiljajo na blagajnika: John Pollock, 24465 Lakeland Ave., Noble, O. Tel. REDWOOD 1799. Za podatke in ostalo korespondenco pa se obrnite na tajnico: Josephine Tratnik, 1116 E. 71st St., Cleveland, Ohio. Tel. ENdicot 0991.

Čenjeni rojaki! Reakcija nam je vrgla rokavico in napredna javnost jo je možato pobrala. Nihče ne išče boja, toda kadar so v nevarnosti načela in pravice, ki so nam zajamčene v ustavi, tedaj je naša dolžnost, da jih branimo. Naše delo je pošteno in iskreno ter v skladu Lincolna, Cankarja in drugih velikih mož. Zato pojdimo vsi na delo za sklad Svobodnega tiska!

Frank Cesen.

Protestantski duhovniki našli drugačno Jugoslavijo
Beograd, 30. julija.—Rev. dr. Guy Emery Shipler, verski urednik iz New Yorka in načelnik delegacije sedmih ameriških protestantskih duhovnikov, ki se sedaj mudi v Jugoslaviji, da raziskuje verski položaj, je izjavil danes, da namerava njegova skupina govoriti z jugoslovanskimi cerkvenimi voditelji po vsej deželi.

Snoči je skupina zapustila Zagreb, potem ko je prvi dan v Jugoslaviji imela pogovore z načelniki pravoslavne cerkve. Pri kosilu včeraj, ki se je vršil njim na čast, je izjavil eden izmed delegatov:

"Že v tem kratkem bivanju v Jugoslaviji imela pogovore z načelniki pravoslavne cerkve. Pri kosilu včeraj, ki se je vršil njim na čast, je izjavil eden izmed delegatov:

"Komunistični listi so izjavili danes, da je prišla skupina v Jugoslavijo izrecno z namenom, da se informira "posebno o zločin-skih aktivnostih enega dela viš-jega katoliškega duhovništva za časa vojne."

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LJONE TISKOVINE VSEH VRST

PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4797

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izvemli Chicaga) in Kanado \$8.00 na leto; \$4.00 na pol leta; \$2.00 za četiri leta; za Chicago in Cook Co., \$9.50 za celo leto; \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILLINOIS

VASILIJ MELIK: KOLIKO JE JUGOSLOVANOV IN V KATERIH DEŽELAH?

Slovinci

Slovencev je na ozemlju LR Slovenije — prištevši že Slovensko Primorje, ki pripada Jugoslaviji po mirovni pogodbi z Italijo — približno 1.350.000, kar predstavlja okrog 96% vsega prebivalstva. Na žalost pa vsled imperialistične politike takozvanih zapadnih zaveznikov danes še ni združeno v Jugoslaviji vse slovensko narodnostno ozemlje. V območju svobodnega tržaškega ozemlja živi približno 120.000 Slovencev, na ozemlju, ki je ostalo Italiji 80.000. Nerešena je še usoda 120.000 Slovencev na Koroskem. Na Madžarskem živi 6.000 Slovencev. V celem bi torej našli na sklenjenem narodnostnem ozemlju približno 1.700.000 Slovencev. Po velikosti smo torej med slovanskimi narodi na desetem mestu.

Hrvati

Hrvatov je v Jugoslaviji približno 6.400.000; šteta je sem tudi Istra, Reka in Zader. Razen v LR Hrvatski, kjer je približno tri četrtine prebivalstva hrvatske narodnosti, živi veliko število Hrvatov v LR Bosni in Hercegovini (približno ena četrtina prebivalstva) pa tudi v Vojvodini. Pri podajanju števil za posamezne narodnosti v Jugoslaviji se moramo zavedati približnosti vseh teh navedb: ljudsko štetje po vojni še ni bilo izvršeno, žrtev vojne je bilo po različnih predelih države različno mnogo, stare jugoslovanske narodnostne statistike pa niso preveč zanesljive, saj so se vsrle v duhu narodnostne politike nekdanjih jugoslovanskih vlad — Izven ozemlja Jugoslavije moramo omeniti še Gradišćanske Hrvate, ki jih je danes na avstrijskem Gradišćanskem še najmanj 70.000. V vrsti slovanskih narodov pripada Hrvatom osmo mesto.

Srbi

Srbov je v Jugoslaviji — spet seveda samo približno — 6.200.000; to je nekaj nad 40% vsega prebivalstva Jugoslavije. Po velikosti so torej sedmi slovanski narod. Razen v LR Srbiji (v Srbiji v ožjem smislu tvorijo Srbi 93% prebivalstva, v avtonomni pokrajini Vojvodini nekaj nad polovico, v avtonomni oblasti Kosovo-Metohija pa malo nad eno četrtino; večina je tu šiptarske narodnosti; žive Srbi še v LR Bosni in Hercegovini (44% prebivalstva) in v LR Hrvatski (20% prebivalstva).

Crnogorci

Crnogorcev, ki žive v LR Črni gori, je okrog 370.000. Dasi tvorijo poseben narod, se vendar čutijo in so po izvoru in jeziku eno s Srbi. V vrsti slovanskih narodov so na predzadnjem, dvanajstem mestu. Makedonsko narodnostno ozemlje pripada trem državam; eden teh delov, jugoslovanski, je dosegel v narodnosvobodilni borbi svojo lastno državnost in je z drugimi narodi Jugoslavije združen v FLRJ. V tem delu Makedonije, ki se imenuje tudi Vardarska Makedonija, živi približno 750.000 Makedoncev, kar predstavlja približno 70% prebivalstva LR Makedonije. V Egejski Makedoniji, ki pripada Grčiji, živi 270.000 Makedoncev; ti so izpostavljeni silnemu pre-

ganjanju s strani sedanjega grškega režima in mnogi monarhofašistični grški politiki bi jih radi izselili iz Grčije. Že po prvi svetovni vojni je grška vlada na makedonsko ozemlje naselila veliko število Grkov, ki so se morali umakniti iz Male Azije, da bi tako zabrisali narodnostno sliko te zemlje. V Pirinski Makedoniji, ki je del Bolgarije, živi končno še 200.000 Makedoncev; celotno število Makedoncev bi torej znašalo približno 1.250.000 (enajsto mesto v vrsti slovanskih narodov).

Ena od jugoslovanskih ljudskih republik ne predstavlja države posebnega naroda. To je LR Bosna in Hercegovina, kate-re prebivalstvo označujemo navadno kot "Srbe, Hrvate in Muslimane." Teh muslimanov, ki jih tu nismo prišteli ne Hrvatom ne Srbom, je približno 780.000; vsi trije deli tvorijo 97% vsega prebivalstva Bosne in Hercegovine. Po govoricu se med seboj prav nič ne razlikujejo.

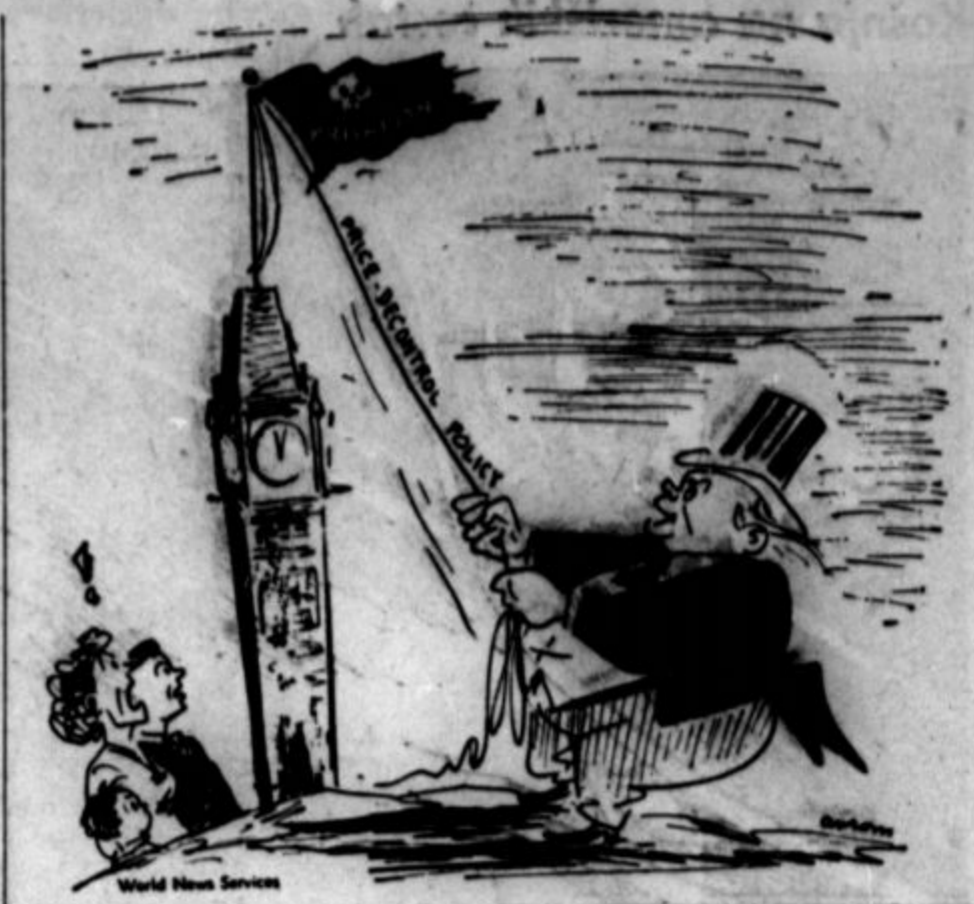
Bolgari

V Bolgariji, v zadnji državi, ki nam ostane pri tem pregledu, živi približno 6.300.000 Bolgarov, ki predstavljajo nekaj pod 90% vsega prebivalstva v Bolgariji. Po velikosti so Bolgari šesti slovanski narod. V celem toorej znaša število Slovanov — ne da bi šteli sem izseljenec, raztresene po vsem svetu, ki jih nikakor ni malo — upoštevano je le prebivalstvo narodov na narodnostnem ozemlju, nekaj nad 200 milijonov, recimo okrog 205 milijonov. Od teh je Rusov skoraj polovica. Vzhodnoslovanski skupini pripadajo 3 narodi s 150 milijoni, zapadnoslovanski skupini pa 6 narodov z nekaj nad 20 milijoni.

Profesor Boris Furlan pred sodiščem

Po listu "New York Times" posnema SANS naslednje vesti iz Jugoslavije, ki bodo zanimale marsikateremu Slovenca v Ameriki. Ker ta list ni naklonjen sedanji jugoslovanski vladi in mnogokrat objavlja le eno plat položaja, s katerim se ne strinja, si lahko predstavljamo, da je tudi iz objavljenih vesti izpuščeno mnogo, kar bi metalo več luči na predmet. Kakor je pri ameriškem tisku že navada, so objavljene vesti osoljene že s komentarjem in mnenjem poročevalca ter urednika, zaradi tega je treba pri čitanju paziti tudi na propagando, ki sije iz vrtic. Slovenski tisk v Ameriki črpa svoje vesti največ iz ameriških dnevnikov in mnogokrat nezavestno pomaga širiti nasprotno propagando s ponatisom prevoda. S tem je reakciji izrečno pomagano, med zavednimi čitatelji se pa dela konfuzija. SANSov namen ni učiti urednike, kako in kaj naj pišejo, toda če bi imeli listi stvari škoditi zaradi uporabljanja ameriškega izvirnika, bi bilo bolje, da o zadevah ne poročajo, dokler se točno ne informirajo.

Beograd, 30. jul. — Stirinajst intelektualcev iz Slovenije je prišlo pred sodniško obravnavo 29. julija v Ljubljani zaradi protinarodnih aktivnosti. Ta skupina s profesorjem Borisom Furlanom na čelu je bila obtožena krivde v sedmih slučajih. Ob-

ravnava je vzbudila precej zanimanja, kajti profesor Furlan je zelo dobro poznan v inozemstvu, zlasti v Zedinjenih državah, kjer je prebival med vojno. Javni tožilec je obtožil skupino, da je imela zvezo z Dragoljubom Jovanovićem, bivšim voditeljem Srbske kmečke stranke, in s Tomo Jančikovićem, uradnikom Hrvatske seljačke stranke v Zagrebu. Jovanović je v zaporu. Obtožnica tudi imenuje Ivana Šuteja, bivšega ministra in voditelja HSS, kakor tudi Milana Grola, voditelja bivše Srbske radikalne stranke, ki je bil tudi član ubežne londonske vlade. Grolova arretacija je blizu.

(Depeša ne omenja razen Furlana nobenega drugega imena obtožencev.) Pri obravnavi je bilo prvi dan pričano, da je skupina baje bila v zvezi z britanskim konzulatom v Ljubljani, kakor tudi s "špijanskim centrom" 101 v Avstriji. Obtoženi so bili tudi obdolženi, da so zbirali informacije za špijanski center v Šviciji ter pomagali osebam, da so pobegnile iz Jugoslavije.

Diplomatski opazovalci so izrazili mnenje, da je ta obravnavna zadnji poizkus zatreti členke opozicije. Drugi dan obravnave se je vršil 30. julija. Javni tožilec je izjavil, da je bila skupina v zvezi z britanskim konzulatom v Ljubljani zaradi tega, ker je mislila na "diplomatsko, gospodarsko in vojaško intervencijo." Dokazoval je, da so obtoženci zbirali informacije o "stanju vojaških sil in oborožitvi vojaških enic." Profesor Furlan je bil tudi obtožen, "da se je pripravil za beg čez mejo." Obtožnica jih tudi obtožuje, da so prejemale navodila za teroristične skupine ter za špijanske aktivnosti.

Danes je bila končana v Sloveniji še druga obravnavna, ko so bile tri osebe obsojene v zapor za dobo od dveh in pol do osemnajst let, ker so pomagale utihotapljati ljudi čez državno mejo. **Jugoslavija obdoližila Angleže in Amerikance terorja** Piše Albion Ross, The New York Times, 31. junija 1947.) Dnasj, 31. julija. — Jugoslovanska vlada je potom svojega tukajšnjega političnega predstavnika obdoližila Ameriko in Veliko Britanijo, da pripravljata oboroženo intervencijo v Jugoslaviji. Izjavila je, da se oborožene tolpe teroristov trenirajo s pomočjo Američanov in Angležev v taboriščih razseljenih brezdomčev pri Pongavu v ameriški zoni ter Strassu, Wagni, Glasenbachu in Lipnici v angleški coni. Oficirji, ki odgovarjajo za begunce, so privatno izjavili, da je jugoslovanska vlada polna namernih napak. Opisujejo jo za kopico laži, češ, da ima namen odvratiti pozornost od položaja na grški meji. Jugoslovanski predstavnik je izjavil, da je to fakte prinesla na dan sedma obravnavna proti dvanajstletnim teroristom v Ljubljani. (To je skupina štajerskih fašistov, ki je sodelovala z Nemci, se ob osvoboditvi Slovenije potahnila ter na skrivno sodelovala s fašisti in begunci v Avstriji. Op. SANS.) Jugoslovani zatrjujejo, da so dozdevne teroristične tolpe v taboriščih neprestano v zvezi ena z drugo potom kurirjev, ki imajo ameriške, angleške in avstrijske legitimacije. Vso akcijo, pravijo Jugoslo-

KATJA v reviji "Naša žena": TUDI V POMURSKIH VASEH SE BRIŠEJO SOCIALNE KRIVICE

Došla sem iz kraja, kjer zemlja bogato rodi pšenico in žito, kjer je dovolj krompirja in koruze, kjer so hlevi polni goveje živine, svinjaki prašičev in kjer se po dvoriščih sprehajajo cele jate kokoši. Kašče so vse leto polne mleka, je v izobilju, gnezda so večer za večerom polna jaje. Hiše so zidane, trdne in prostorne.

In vendar, odkar pomnim, slišim mater, kako nas opominja: Po malem si režite kruh, ker ga ni dosti! ... Odkar pomnim, smo bili vedno žejni mleka, nikdar nisimo jedli dovolj zabeljenih žgancev, dvakrat ali trikrat v letu je bilo na mizi meso, jajca samo za veliko noč. Odkar pomnim, stanujemo v nezdruvi, vlažni, pretni sobi, ki ima ilovnata tla, pokvarjeno ključavnico na vratih, razbita okna... V takih sobah živimo zdaj z Regičevimi, zdaj s Krčmarjevimi, s Pučkoviimi in tolikimi drugimi, ki prihajajo in odhajajo...

Odkar pomnim, leži za tramom lesenega stropa očetova težaka knjižica. Vanjo je zapisan alfabetski dan v letu in ob vsakem dnevu je zapisano, koliko težakov smo dali Brunnovim ali Makotrovim, Babečevim, Lipševim in drugim kmetom v vasi. Tam je tudi zapisano, kaj smo si od njih prinesli: kolač kruha, nekaj kilogramov moke, lonec mleka, nasadili smo si na njihovi nji vrsto krompirja. In vse leto delamo vsi, kar nas je pri hiši, za te kolače kruha, za te kilogramo moke, za te lonce mleka, za to vrsto krompirja, za to nezdravo sobo, v kateri živimo. Le malo dni v letu delamo za denar, in tedaj so ti skromni zneski zapisani na robu listov: "eden za okopavanje 6 dinarjev, eden za košnjo 8 dinarjev..."

Odkar pomnim, se prebivalci vseh naših vasi delimo v tri strogo med seboj ločene razrede: Prvi so veliki kmetje. Njihovo je to bogato polje, njihovi so travniki in gozdovi, konji v hlevih, njihove so zidane hiše. Drugi so želarji. Njihove hiše niso zidane, dvorišča so majhna, v hlevu dve kravi. Če je pri hiši več otrok, je treba najeti nekaj zemlje in kadar je na polju največ dela, pomagati pri sosedih, da si kaj prisluzijo za zimo. Tretji so kočarji — njihovega ni ničesar na tem bogatem polju.

Vsaka vas ima nekaj družin, ki nimajo ne zemlje, ne hiše in se preživljajo z delom pri kmetih in želarjih. Nekaj najboga-tejših kmetov v vasi ima v svojem ogradu, nekje za skednjem postavljeno kočjo, ki jo daje v najem, da ima vse leto na razpolago delavce. Te kočje se nikoli ne popravljajo. Če sta v kočji dve sobi, živita v njej dve družini in gospodinjita v isti majhni, mračni kuhinji.

Ko smo bili še majhni in smo hodili v ljudsko šolo, smo že dobro vedeli, da pripadamo različnim razredom. Mi otroci kočarjev nikoli nismo smeli po "veliki" poti, po tisti lepi poti, po kateri so hodili otroci kmetov. Kdo ve od kdaj je veljala tradicija, da hodimo kočarji vedno zase po "mali" poti med njivami. Otroci želarjev so hodili zdaj s kmečkimi, zdaj z nami, kakor so pač veljala muhava sklenjena prijateljstva med njimi.

In še vedno vidim pred seboj izmučen obraz Krčmarjeve babice, ko se v poletni vročini opotekaje vrača z nami s polja. Vidim starega Vinca z njegovimi širokokrajnim slamnikom, s tankimi, od žita opraskanimi nogami, raztrgano srajco na rame-nih... Se vedno vidim očeta, kako pada z visoko naloženega voza sena, ker se mu je od pretutrujenosti stemnilo pred očmi. Vidim mater, kako se ves dolgi juljski dan sklanja nad pokošeno pšenico in jo nabira v snope... Se vedno mi živijo v spominu tisti pozni večeri, ko trudna od dela premišlujem na klopi med pečjo in očetovo posteljo, ali res nikdar ne bo nihče prepovedal delati tem, ki so prestari, posebno tem starim ženskam in nam otrokom, ki še nismo dovolj krepki za težako delo?

Da bi nam bilo kdaj boljše — kdo izmed nas ni sanjal teh sanj? Da bi bilo kdaj naše delo plačano, da bi kdaj tudi mi stanovali v suhih, svetlih in prostornih stanovanjih, da bi se tudi mi kdaj najedli kruha in

napili mleka — kdo izmed nas ni sanjal teh sanj? Komu smo se mogli pritožiti, kadar je prišel gospodar in zahteval, da mu ob jutrih in večerih zastoj opravljamo pri živini, ker je s tem prihranil izdatke za hlapca in dekla, ali da mu zastoj pasemo živino, ker je s tem prihranil izdatke za pastirja? Nikjer na svetu ni bila pisana pravica za nas najemnike in težake.

Da bi bila enkrat tudi nam dana pravica — kdo izmed nas ni sanjal teh sanj? "Naša dekleta so začela odhajati v mesto. Odhajala so daleč v Srbijo ali v Zagreb, za kuharice in sobarice k bogatim meščanom. Malokatera se je tam priborila do ugodnejšega življenjskega prostora. Zdelo se jim je sicer, da dosti zaslužijo, če so ta zaslužek primerjale z onim na vasi, zato pa niso bile nič manj brezpravne sužnje kakor njihove matere doma na zemlji. Le malo je bilo takih, ki se niso prej ali slej vrnile z otrokom nazaj v tesno kočjo na vasi, da se spet udingajo staremu življenju na vasi. Če so se poročile, so se pač le z enim izmed sebi enakih in čez nekaj let je bila na vasi kopicca siromakov več. Če so ostale deset ali petnajst let v mestu in so se tam postarale, pa so nekoga dne preštele svoje prihranke, je bilo teh prihrankov mnogo premalo za mirno starost. Edina pot, ki jim je tedaj ostala odprta, je bila pot v vas, kjer je morda še živitarila njihova ostarela mati in drugi sorodniki. Vrniti so se morale v staro, tesno in mračno kočjo, pri tem pa so morale računati na dobroto in uvidevnost tistih, ki jim bodo padle v breme.

Se vedno jih vidim pred seboj, ta postarana, neporočena dekleta, kako težko vlačijo noge za seboj, ko gredo po vasi, kako jim oči žalostno, topo zro iz postaranih obrazov — dekleta, ki so zapravila svojo mladost deloma tu na vasi, pri delu, ki nikdar ni bilo pravično plačano, deloma kdo ve kje v mestu, ko so še upala v neko rešitev...

Če bi zdaj šli skozi naše vasi in bi stopili v kočje, bi našli v njih srečne ljudi, ki so vendarle doživeli dan, ko se je tudi njim razodela pravica.

Vojna je minula, ljudstvo, ki je šlo v boj proti okupatorju, je izvojevalo zmago, si priborilo svobodo — nekaj več kot zgolj svobodo, priborilo si je človeško osnovno pravico, ko človek ne bo več izkoriščen po človeku, ko bo delo slehernika deležno pravične nagrade. Oblast, v kateri sodeluje ljudstvo in ne samo del ljudstva, je izdala pravičen zakon z načelom: zemljo tistemu, ki jo obdeluje! Ti, ki imaš preveč zemlje, da je ne moreš sam obdelati, in izkoriščaš delo drugih rok — jo boš obdržal kolikor jo boš sam obdelal — vse drugo dobe oni, ki so jo že stoletja poplili s svojim znojem, saj je po vsej logiki že njihova last.

Sprva malodušni, neodločni in nezaupljivi so prihajali na sestanke najemniki in kočarji, hlapci in dekle. Kmalu pa so spoznali, da ne gre za prazne besede, da zakon ni le kos papirja, marveč živa stvarnost — te-

daj so se vzradostili, se opogumili in se zapisovali med agrarne interese.

Tu pa tam se je že zgodilo — temu in onemu izkoriščevalcu ljudstva je bila že odvzeta zemlja in razdeljena med kočarje, najemnike in hlapce. Stoletne sanje so postale resnica... Na sestankih se bolj kakor moški oglašajo žene, saj so vse življenje nosile težji del bremena, pa so postale odločnejše in iznajdljivejše. Oglašajo se dekleta, ki jim ne bo treba več iskati služku v mestu, saj bodo imela dovolj dela doma, kjer bo tudi zanje rasel kruh.

Storjen je prvi korak v socialno pravični ureditvi našega gospodarskega življenja, izbrisana je najbolj boleča socialna razlika na vasi. Razvoj bo šel dalje in življenje vasi bo dobivalo nove oblike. Pri tem razvoju stoji žena kot mati in gospodinja ob strani svojemu možu, kakor mu je stoletja stala ob strani, ko sta skupaj tlačanila graščaku in ve-leposestniku. Po naravi razumna in bistra, praktična, iznajdljiva in odločna, bo pomagala ustvarjati tisto življenje, ki bo naposled združilo vas v eno samo, za enako dobro vseh in vsakega posameznika trudečo se družino.

Hladnost odnošajev med Vatikanom ter Jugoslavijo se veča

Nedavno je prišla s svojega potovanja po Jugoslaviji delegacija ameriških protestantskih duhovnikov na Bled v Sloveniji, ki je skozi poletje glavni stan vlade. Maršal Tito jo je sprejel in ji v intervjuju med drugim dejal, da nima upanja v izboljšanje odnošajev med papežem in jugoslovansko vlado. Izjavil je, da kar se Jugoslavije tiče, je za popolno versko svobodo in te se nikomur ne odreka. A v ozadju so politični spori in lastninska vprašanja. To je nova država uredila po svoje in cerkvam pa dala priložnost, da se v bodoče razvijajo v duhu ločitve cerkve od države.

Protestantski duhovni so bili v intervjuju zadovoljni, posebno še, ker jih skrbi naraščajoči politični vpliv katoliške hierarhije in njenih lajkov v Zed. državah.

Kakor poroča beogradska "Borba", je začelo uradno glasilo Vatikana "Osservatore Romano" ostro kampanjo proti Jugoslaviji, njenim oblastem in splot ljudski demokraciji. Te dni je ta list posvetil celo stran za svoje laži proti prilikam, ki vladajo v Jugoslaviji. V svojem članku piše, da je v Jugoslaviji ukinjena vsaka svoboda veroizpovedi in v svojih trditvah gre tako daleč, da se zateka k številkam, ki zaradi svoje absurdnosti same demantirajo prejšnje trditve. Tako n. pr. piše, da so verska preganjanja v Jugoslaviji zahtevala nič manj kot 400.000 žrtev. Razen tega trdi, da so ljudske oblasti popolnoma odvzele možnost katerekoli pomoči 400.000 bolnikom in starikom, ki so bili v oskrbi raznih cerkvenih bolnic in okrevališč. Vsak komentar na te trditve in številke bi bil odveč. Tako ugotavlja Primorski tednik.

Nasprotja se združujejo in iz različnega nastaja najlepše slogasje. — Heraklit.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik FROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

**NAJBOLJŠA POMOČNIKA PRI UČENJU
ANGLEŠČINE IN SLOVENSKE
ANGLEŠKO-SLOVENSKE
BESEDNJAK
Cena \$5.00
IN
ANGLEŠKO-SLOVENSKE BERILO
Cena \$2.00**

Avtor obeh knjig je DR. F. J. KERN

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

Iz SANSovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

SANSovo finančno poročilo za maj in junij 1947.

Bilanca dne 30. aprila 1947 \$2,457.15

DOHODKI ZA SANSov upravni sklad:	
štev. podružnice in mesto	
6, Ely, Minnesota	48.00
8, West Newton, Pennsylvania	14.55
12, West Aliquippa, Pennsylvania	11.35
20, Cleveland, Ohio	50.00
23, St. Louis, Missouri	100.00
24, Virden, Illinois	13.36
25, Chicago, Illinois	4.05
30, Sharon, Pennsylvania	150.00
33, Bridgeport, Ohio	5.00
39, Cleveland, Ohio	500.00
48, Cleveland, Ohio	510.00
51, Barberton, Ohio	2.00
53, Johnstown, Pennsylvania	60.00
54, South Chicago, Illinois	112.25
56, Milwaukee, Wisconsin	119.25
60, Chicago, Illinois	12.00
61, Indianapolis, Indiana	44.00
63, Brooklyn, New York	7.60
73, Herminie, Pennsylvania	12.00
78, Bridgeville, Pennsylvania	3.05
79, Girard, Ohio	4.00
87, Brooklyn, New York	30.00
90, Kirkland Lake, Ontario, Canada	55.00
91, Chisholm, Minnesota	30.00
97, Newark, New Jersey	4.45
98, Export, Pennsylvania	15.00
108, Detroit, Michigan	25.00
Centralni odbor podružnic SANSa, Chicago, Ill.	400.00
Progressivne Slovenke, Cleveland, Ohio	50.00
Federacija društev SNPJ za zapadno Pennsilvanijo	50.00
Federacija društev SNPJ za Fayette in Green okraja, Pa.	30.00
Federacija angleško govorilnih društev SNPJ, Penna.	50.00
Klub Slovenskega doma, Akron, Ohio	50.00
Društvo št. 721 SNPJ, West Aliquippa, Penna.	50.00
Andro Spolar, Algonquin, Illinois	50.00
Jože in Lia Menton, Detroit, Michigan	50.00
Jugoslovanski izobraževalni in zabavni dom, Coverdale, Pa.	25.00
Pevski zbor "Slovan", Euclid, Ohio	25.00
Slovenski ameriški dan, Pittsburgh, Penna.	25.00
Slovenski delavski dom, Detroit, Michigan	25.00
Joseph Kotar, Detroit, Michigan	25.00
John Tavčar, Cleveland, Ohio	20.00
Katherine Hrvatin, Chicago, Illinois	20.00
Slovenski izobraževalni dom, Library, Penna.	15.00
Helena Kušar, Berwyn, Illinois	15.00
Katherine Krainz, Detroit, Michigan	15.00
John Bombach, Barberton, Ohio	10.00
Joseph in Danica Hrvatin, Cleveland, Ohio	10.00
Mr. in Mrs. Janezich, Cleveland, Ohio	10.00
Mary Knez, Detroit, Michigan	10.00
Frank Kosec, Cleveland, Ohio	10.00
Joseph Owen, Clarendon Hills, Illinois	10.00
Slovenka iz države Washington	10.00
Frances Skrube, Sheboygan, Wisconsin	10.00
Anton Trojar, Chicago, Illinois	10.00
Antonia Urbanc, Chicago, Illinois	10.00
Janko Zornik, Detroit, Michigan	8.00
Združeni odbor jugosl. Amerikancev, Wilkes-Barre, Penna.	6.55
John Filipich, Cleveland, Ohio	5.00
A. Hobar, Cleveland, Ohio	5.00
Frank Zafred, Cleveland, Ohio	5.00
John Smuk, Cleveland, Ohio	5.00
Ludvik Mutz, Brooklyn, New York	5.00
Christine Nadveanik, Oglesby, Illinois	5.00
Josephine Odar, Canton, Ohio	5.00
Kekljaška skupina SNPJ, Philadelphia, Penna.	5.00
Istrski ameriški družabni klub, So. Chicago, Ill.	5.00
Fred A. Vider, Chicago, Illinois	5.00
Frances Vidar, Chicago, Illinois	5.00
Andrew Vidrich, Johnstown, Pennsylvania	5.00
Anton Zornik, Herminie, Pennsylvania	5.00

Za knjige in revije	31.96
Manjši prispevki	9.59
Razno	75
	\$3,153.67
	\$5,610.82

IZDATKI:	
Najemnina urada	\$ 75.00
Razsvetljava in čiščenje	6.00
Plača tajnika	121.13
Plača pomočnika	290.25
Telefon in telegrami	10.13
Poština	103.50
Ekspres	18.73
Davek socialne zaščite	5.90
Popravilo pisalnega stroja	5.80
Popravilo seševalnega stroja	4.68
Naročnina na revije, knjige, itd.	35.52
Uradne potrebščine	25.44
Časniki	3.57
Material za matrice	77.50
Filmi	62.70
T & T Bulletin	150.00
Seja ZOJSA	10.00
Seja glavnega odbora SANSa	170.00
Zapisnik	10.00
Konvencija SANSa	1,081.00
Narodni odbor za svobodni tisk	1,000.00
Chicago Council of American-Soviet Friendship	10.00
Razno	4.00
Skupni izdatki iz upravnega sklada	\$3,280.85
Bančna bilanca dne 30. junija 1947	\$2,305.41
Ročna blagajna dne 30. junija 1947	24.56 2,329.97
	\$5,610.82

SKLAD OTROŠKE BOLNISNICE:	
Bilanca dne 30. aprila 1947	\$124,576.71
Dohodki v maju	778.80
Dohodki v juniju	1,586.50
Obresti	805.14
Skupaj	\$127,747.15
Objavljena vsota	33,000.00
	\$160,747.15

SKLAD ZA SVOBODNI TISK:	
Prispevala konvencija SANSa	\$ 1,000.00
Vinko Coff, Cleveland, Ohio	10.00
John Smuk, Cleveland, Ohio	10.00
Leo Poljšak, Cleveland, Ohio	5.00
Mary Vidmar, Johnstown, Pennsylvania	5.00
Steve Škorjanc, Indianapolis, Indiana	5.00
Jennie Urban, Detroit, Michigan	5.00
Katherine Krainz, Detroit, Michigan	2.00
Skupaj	\$ 1,042.00
Izplačano Nar. odboru za svobodni tisk	1,000.00
Bilanca v banki 30. junija 1947	42.00
	\$ 1,042.00

MIRKO G. KUKEL, gl. tajnik	
VINCENT CAINKAR, blagajnik	

Zed. države resno v oboroževalni tekmi s Sovj. unijo

Iz raznih virov poročajo, da se je naša vlada odločila podpreti reakcionarni, koruptni Čiang Kaišekov režim na vsi črti. In Čiang Kaišek kot ostali člani njegove vlade pa so izjavili, da na Kitajskem ne bo miru dokler se "komunistov" ne porazi. In podpredsednik kitajske vlade je priznal, da bo to mogoče le s podporo ameriške vlade.

Res, Čiang Kaišek je priznal, da je v njegovem vladnem sistemu veliko korupcije in pa da ni demokratičen. Toda izboljšalo in "demokratiziralo" se ga bo šele ko bo odpravljena "komunistična" nevarnost.

Iz poročil iz Šangaja in iz raznih drugih virov je razvidno, da je mnenje naše vlade slično kot Čiang Kaišekovo. Zato za borbo proti "komunistom" oborožujemo njegovo armado in vežbajo jo naši oficirji. Minulo nedeljo je bilo po radlu poročano, da vežbamo na otoku Formozi pet ali šest kitajskih divizij. Dali smo jim najmodnejšo opremo in kaj naj armada kitajskih komunistov stori napram mehanizirani oboženi sili?

Ampak ako se bo branila kakor se je doslej, vzlic velikanski premoči, bo Amerika znova uvidela, da imajo moč tudi ideje, ne samo topovi, bombniki, brzo-strelke in tanki.

Naša vmešavanja na Balkanu. Kakor v Indoneziji, na Kitajskem itd., ima naša vlada prste tudi na Balkanu, v Egiptu, v Perziji in še marsikje.

Philip Warden piše v čikaški Tribuni z dne 11. avgusta, da smo začeli oboroževati grško in turško armado v velikem in da smo v ta namen pokupili odvisno municijo od Anglije, čeprav imamo svoje v izobilju. Pravi, da je vzrok temu, ker želimo Angliji na ta način z našimi dolarji pomagati, da ostane na pozorišču.

Drugo poročilo pravi, da prihajajo v Grčijo ne samo naše vojaške, ter ekonomske komisije, temveč tudi naša mornarična pehota (marines), ki šteje baje pet tisoč mož. Državni departament je to zanikal, a zanesljivji viri trdijo, da Truman ni kar tjavendan napovedal svoje "doktrine" in da njegova pomoč

deli drugi. In nato naj bi namesto nevezanih, nepoštenih ravnanj najel za vodje zavoda ljudi, ki bi jim bilo za zdravje bolnikov namesto za svoj žep.

Angleška vlada bo baje vsled ekonomske krize s procesom socializacije prekinila, češ, da je gospodarska kriza sedaj toliko huda, da se mora država vsa njej posvetiti. A mar ne bi bilo boljše, če se bi socializacijo izvedlo z odobritvijo večine poslanske zbornice z dekretom in bi se začelo presnavljati vse gospodarske panoge v Angliji na novem temelju? Tako bi Velika Britanija nekoga dne res dobila socializem. A na sedanji njen način ga ne bo.

Španski republikanci v zamejstvu so najbolj pozabljeni ljudje na svetu. Dasi so med njimi možje, ki so bili v španskih vladah in načeljevali španski republikani, dokler jo ni ugonobil fašizem, in čeprav ti ljudje niso "komunisti", temveč večinoma liberalci, vzlic temu jih "zapadna demokracija" ignorira. Imeli so zamejno vlado v Mehiki, ki jo je par držav priznalo, a ne pa Zed. države in Anglija, ki imata s Španijo najožje gospodarske zveze. Sedanja španska zamejna vlada se nahaja v Parizu. Načeljeval ji je Rudolfo Llopiš, ki je s svojim kabinetom vred "resigniral". Kaj naj mu sploh bo taka vlada, ki je brez podpore in veljave po svetu? In posebno ko vidi, da anglo-ameriška diplomacija nima nikakršne volje delovati za strmoglavljenje Franca, razen ako bi ga nasledila dinastija! In v slednjem slučaju bi morala španska "zamejna", ali po domače, "ubežna" vlada ostati in v nadalje "zamejno" ali "ubežna".

V Angliji se pripravljajo na poroko prestolonaslednice princeze Elizabete z bivšim grškim princem Filipom, ki pa si je letos spremenil ime v Philip

Mountbatten in postal angleški državljani. Uposen je v angleški bojni mornarici. To bo svečanost, kakršne v Angliji ni bilo že mnogo let. In tudi draga bo, kajti ves London bo okrašen, in po vsem imperiju bodo slavnosti. Čim se Elizabeta poroči, ji bo plača zvišana na okrog \$400,000. Vendar pa bo temu rojalističnem pompu veliko manjka. Kajti take poroke so se v Londonu dogajale i prej in takrat so bili na njih cesarji in kralji, sultani, paše in maharadže, ali pa njihni z draguljami okinčani namestniki. Takrat je bil svet še monarhističen. Rusija je imela carja, Nemčija cesarja, Avstro-Ogrska cesarja, Italija kralja, tudi Srbija in Črnagora sta se ponašali z dvorom, Turčiji je vladal sultan — a sedaj pa je dvorni sij v večini teh dežel zatemnel. Da, angleški dvor ima čezdalej manjšo družbo in ako bo hotel na poročni svečanosti velik poset, se bo moral zadovoljiti z ambasadorji iz "plebejskih" dežel in pa s tistimi par kronanimi glavami, kar jih je še.

Grški kralj se bo Elizabete poroke gotovo udeležil. A mu bo nerodno, ker ga bo treba jako stražiti. Kajti v minulem tednu je svetovni tisk zelo razširil "novico", da njegova vlada seka gerilem glave, ki jih nato grške čete donesajo v vasi blizu partizanskih taborov ter jih tam razkazujejo na držajih, češ, to se zgodi tudi vam, ako ne boste zvesti vladni in kralju! Nekaj prizorov o teh odsekanih glavah grških upornikov je objavil poročevalec čikaške Tribune E. R. Noderer v depesi z dne 6. avgusta. Čikaški Tribuni, ki izhaja v nad milijon izvodih, se ne more očitati, da ima kaj simpatij za grško osvobodilno fronto. A nima jih niti za sekanje glav! Kaj, ako bi naša vlada, ki se toliko ogreva za sedanji grški režim, kaj storila, da ga podučni o raz-

liki med afriškim divjaštvom ter zapadno "civilizacijo".

Vassili Dendramis, ki je grški zastopnik pri varnostnem svetu združenih narodov v New Yorku, je napadel v svojem govoru v Lake Success Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo, češ, da hočejo te "ruske satelitke" spreminiti Grčijo v "vazalno državo". Sovjetski delegat Andrej Gromek je protestiral in predsednik koncila El Khouri (Sirijec) je Grka opozoril, naj ne bo "oseben". Ampak kar se tiče vazalstva, ali more biti kaka država bolj vazalna (v podložništvu) kot je sedaj Grčija? In kako to, da se čuti v nevarnosti, ko je vendar tam še vedno angleška armada in ko dohajajo v njo ameriške vojaške komisije, ameriški tanki, naši dolarji itd.?

Pogozditev zemljišč v Bosni

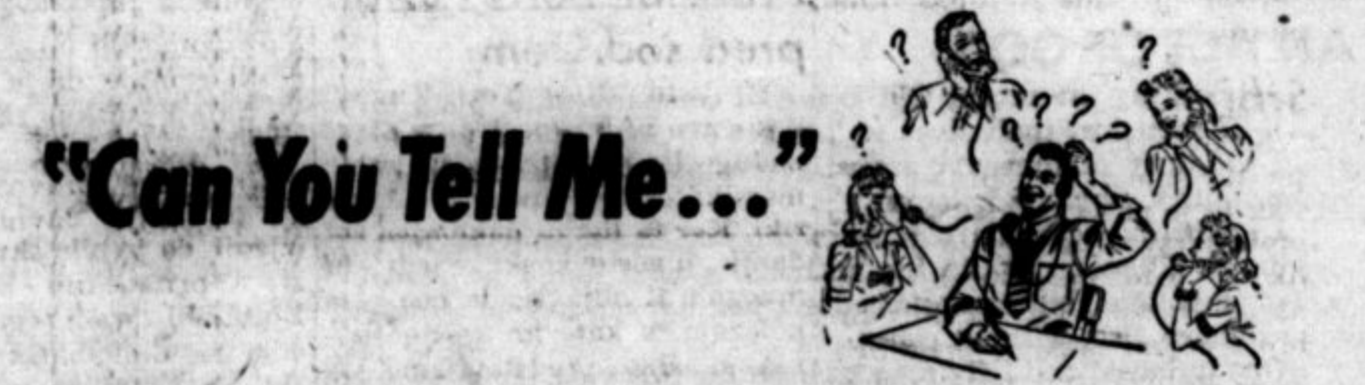
V Bosni in Hercegovini bodo pogozdili letos 1640 ha zemljišč. V ta namen so odobreni veliki krediti. V godnih drevesnicah bodo vzgojili okrog 30 milijonov sadik, ki jih bo okrog 5 milijonov za letos primernih za sajenje. Za pogozdovanje pa bodo uporabljali tudi seme, ne le sadike, ter bodo v ta namen zbrali okrog 60,000 kg bukovnega žira.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Paul Berger je poslal Proletarcu poročilo iz Trsta, ki bo objavljeno v prihodnji številki. Enako bosta v prihodnji številki zapisnika dveh krajevnih organizacij Prosvetne matice.

Nemčija dobi mnogo živeža

Nemčija, kolikor jo je v anglo-ameriški coni, je dobila v mesecu juliju 488,500 ton živeža iz Zed. držav v vrednosti \$61,500,000.

"Ali bo električni toaster, ki sem ga prinesel s Kube, deloval v Chicagu?" ... "Ali bo moja električna britve uporabna lahko tudi v Washingtonu?"

Odgovarjati na taka vprašanja odjemalcev je naloga oddelka, ki po telefonu tolmači kaj in kako. Toda to je v tem oddelku le majhen del njihove službe. Kajti njihov posel je tudi narekovati ustavljanje ali pa znova odpirati električno konsumentom. Dalje prejemajo pritožbe o nerednem ali pokvarjenem toku in pošiljajo na pritožbena mesta delavce, da stvari čimprej uredi.

Naši informacijski veščaki so vam na razpolago skozi ves dan. In do njih imate toliko priložnosti kot le prijati telefon v svojem stanovanju in poklicati RANdolph 1200.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

"PROLETAREC"

je v novi Jugoslaviji dobrodošel list.
V prejšnji je bil prepovedan.

Naročite ga svojem. Stane \$3.50 za celo leto. Pol leta \$2.

Naročite ga čitalnicam ter bralnim društvom v vaših rodnih krajih.

V starem kraju tudi žele, da jim naročite

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Stane za stari kraj \$1.65. Z lanskim letnikom pošljemo oba za \$3. Dve knjigi za tri dolarje. Tiskovni urad slovenske vlade želi, da pošljemo ljudem tam čimveč izvodov Proletarca in Družinskega koledarja

Ne odlašajte! Pošljite naročilo takoj!

What Causes Fascism?

Addressing a gathering of union officials in New York City, Lee Pressman, General Counsel for the CIO suggested that America's fate may be like that of Germany when Hitler came to power—if the Republicans capture the country in 1948.

Perhaps Mr. Pressman's gloomy warning will prove to be well founded. However, we disagree with the implication that, if fascism comes to America it will be because Republicans, rather than Democrats, win an election.

For people who want both economic security and freedom, fascism is the wrong course to take. And the reason a nation takes the wrong course is because the people of that nation didn't take the right one.

Voting for Democrats—or for any other party committed to the preservation of private-profit—will bring the nation to fascism. As between the Democrats and the Republicans there is no difference. Moreover, we say this, not because we believe that the leaders of either of the two old parties consciously have set out to destroy political freedom, but because they both stand for a class economy which, if it runs its course to the end, will have to accept fascism as the last bulwark of its existence.

Britain is trying to take the right course. Whether the British turned from private enterprise to democratic Socialism in time remains to be seen. However, even the British, stepped as they are in democratic custom and tradition, could not have gone the road of capitalism forever and still remained free.

Fascism, as we understand it, is the use of government power to preserve a class economy in such a manner that the workers of a nation will be held in proper relation to an owning class. There is more to it than that, of course; owners, too, will have to be controlled. But the main point is that workers will continue to be exploited under conditions that do not permit of freedom.

With that definition before us, we assert that the regime of the Democratic Roosevelt came close to being fascist in fact. Merely to acknowledge that the late President was benevolent doesn't alter the character of government under his leadership. He was using government power to preserve the capitalist private-profit economy. And to do so he first had to succeed in having the people delegate their power to him rather than to Congress. A number of factors, not the least of which was the attitude of the people themselves, made him a "führer."

Our advice to Americans who want to be free and who hate fascism is—

Abolish capitalism and put in its place the cooperative commonwealth that Socialists advocate.

Do that and you'll remain free. But hold fast to capitalism under any party, old or new, and you'll have to accept the regimentation of a highly centralized and authoritarian government. —Reading Labor Advocate.

AN ACT OF GOD

Attributing the recent Old Ben coal company mine blast in which 27 men lost their lives to "an act of God" is one way to avoid the duty of thorough investigation and the placement of responsibility where it belongs.

Eyewitness accounts of the explosion, the second in four months in Illinois, dispute the authorities who found no place to spot the blame, but explosions don't just happen in coal mines, or anywhere else, without cause.

One hundred and fifty men have so far this year given their lives in the coal industry in Illinois, a tragic price to pay for negligence or incompetence and placing the blame on God is not going to prevent similar disasters.—The Progressive Miner.

Catholic Editor Hits Political Catholicism

By ROBERT C. LUDLOW
Editor, Catholic C. W.

On the last day of April Francisco Franco ("Saint Franco," as I heard a Franciscan priest call him in a sermon at the 31st Street Church) murdered Amador Franco and Antonio Lopez, two anti-fascist youths condemned on no other charge than that of resisting arrest by the police. Some protested this here—The Catholic Worker among others, also Magr. Ligutti—but none of us really had much hope for the lads, caught as they were in this typical act of a political "Catholic" regime. A regime which came to power by violence and can only maintain itself by violence, which murdered countless workers to protect the clergy and the aristocracy, the bourgeoisie and the landlords—whose souls were regarded as so much more precious in the eyes of God. Yes, and murdered priests too, Basque priests and priests from Catalonia, priests of the resistance, priests you don't read about in the Catholic press—priests who must be one with the Basque workers who even now carry on an heroic strike against the fascist state.

France Symbolizes Atheism

I do not concern myself with Francisco Franco—the person, the individual—for no man is capable of judging or measuring culpability. But for Francisco Franco, the symbol of political militaristic "Catholicism," the symbol of landlord and clerical greed, of ecclesiastical and bourgeois materialism, of legal "Catholicism" of the union of "God" and mammon, of religion as an opiate of the people, of religion as a department of, and morale builder for the state—of Francisco Franco, the Father Divine and Messiah of fascists—there can be nothing said but that he symbolizes all the tyranny of hell, all the injustices of the world, all the oppressors of men—more than Stalin he symbolizes atheism and materialism and relativism, for this denial of God is covered with ecclesiastical trappings, and the shady morality

of this regime has its troops of theological pedants to justify it.

Glorious Martyrs
Across the path of Francisco Franco and all fascists, across the path of the Catholic press, across the path of landlords, aristocrats, ecclesiastics and the bourgeoisie lie the corpses of Amador Franco and Antonio Lopez. And there is no passing by, for beyond their bodies is glory and justice and truth and that way can never be traveled by all these oppressors of man until they divest themselves of atheism and materialism and erect a shrine over the bodies of these two martyrs. Then, there will be hope indeed, then the transubstantiated bread will be lifted up by our priests for the adoration of the workers of the world!—From The Call.

STATE LIMITS CHECKOFF TO VOLUNTARY CASES

Lansing, Mich.—The Michigan Attorney General's office issued a ruling that the checkoff of union dues and initiation fees was illegal unless authorization is given to the company by the individual worker.

The ruling was based on a 1941 state law and reverses the position taken by the State Department of Labor and Industry.

"There is nothing in the Michigan statutes requiring the authorization to be in writing," the opinion stated, but it was added that written authorization would be advisable.

Peter A. Brady, Deputy Attorney General, said that employers would be guilty of a misdemeanor if they deducted union dues "without the full and free consent" of a worker. Membership in a union which has contracted for the check-off was not sufficient authorization, he declared.

If you like this paper, give it to your fellow worker, and tell him so! If you don't like it, tell us why.

Vacation Time

'Thorough Study' Proves Public-Opinion Polls Are 'Unfair to Organized Labor'

Article in Conservative University Magazine Exposes Gallup And Others as Anti-Union Propagandists

Anti-union propaganda of a particularly subtle and effective kind is exposed by an article entitled, "Are Public-Opinion Polls Fair to Organized Labor?" It was first printed in a magazine published by Princeton, a conservative university, and was then put into the "Congressional Record" by Senator Glen H. Taylor (Dem., Idaho).

"Newspapermen who cover labor news are well aware that the total effect of polls on labor questions is to give the reader an unfair impression of labor," the article says. "If anyone doubts it, the evidence is overwhelming in this case study.

"All the material on labor in the seven leading opinion pools was studied for 1940 to 1945. This is thorough test.

"The topic selected for polling frequently implies an anti-social attitude by labor. The phrasing of the question often suggests an unfavorable answer. The interpretation of the polls commonly gives labor the short end.

"Of 155 questions, only eight deal with favorable features of unionism, such as the protection and improvement of the lot of the working people. Of the rest, 55 are neutral or doubtful, and 81 are concerned with union faults or propose restrictions on unions.

"The question then, to begin with, run strongly against labor. The polls direct public attention persistently to the negative side of organized labor. Why no questions on whether unions help to protect the interests of the common people, whether they serve as a useful counterweight to the power of big business?"

In the "wording of the questions," the study found "four disturbing types of bias" against labor. From the "Gallup Poll" and others, it gives examples or "slanted phrasology" which suggest answers unfavorable to unions and their leaders. Then it declares:

"One cannot escape the conclusion that the labor-poll material is biased. In the choice of topics, in the wording of questions, and in reporting of results, unionism fails to receive balanced and impartial treatment. The polls taken as a whole are clearly not fair to organized labor."

In contrast, the article says, "few indeed are the questions to bring out the faults of business. There are questions on unions' blame for strikes, but not on employers' blame for sub-standard wages or for unsafe conditions in coal mines.

"Even when an occasional poll touches the sensitive spots of big business, the question and the report are mild and cautious compared to those of labor."

Gallup and others make elaborate pretenses that their polls are "scientific" and impartial. Judging by this study, however, their "labor polls" were deliberately designed as part of the propaganda for the anti-union Taft-Hartley bill.

If these polls are so crooked on labor questions, can they be relied upon for an honest picture of public opinion on other subjects?—Labor, Washington, D. C.

PRETTY BRUTAL

"They don't want nobody now. Get out!"

"I don't wan'cha. Beat it."

This is the kind of greeting factory workers applying for jobs are most likely to receive, says Alex Walliston, a factory worker himself for the past 18 years who tells the story of his hiring, firing and other job experiences in the August issue of The Rotarian.

In an article entitled "A Worker Speaks Up!" Walliston tells some simple things that all workers know, but apparently few bosses are aware of, judging by their personnel policies.

Workers applying for jobs, he says, are customarily "received with no more decorum than is extended to a drove of hogs."

"Do you imagine, when such people are hired, that they are brimming over with a desire to give their all for dear old Rah Rah Manufacturing Company? Most workers are cynical and resentful

before they even start their jobs, and the blame can be put squarely on the employer's shoulders."

Here's the account Walliston gives of applying for a job to which he was referred by the USES. Arriving at 7 in the morning, he found about 30 other men and women also waiting in "an unlighted, unheated corridor which led into the factory."

Finally at quarter to 10 an unshaven man wearing a dirty shirt slammed a window up. "We don't want no girls here!" he said, in a petulant, highpitched voice. "We don't want no girls! Go home, girls!"

The women filed out. The men waited. At quarter past 11 the same man slammed the same window up.

"We don't want no men neither!" he squeaked. "Get out, men!"

This says Walliston is no exception. It's what the average worker runs into whenever he's looking for a job.

SWEDEN TAXES

RICH, NOT POOR

By REGINALD SPINK

Stockholm.—Ninety-eight per cent to the Swedish taxpayers will get tax relief under a Labor Government measure that passed the closing session of the Riksdag after months of heated debate.

The amount concerned, some \$50 million, will be recouped by higher taxation of the 2 per cent in the top income group. They will pay bigger property and inheritance taxes, and company taxes will also be raised.

The deductible allowance in respect of children is abolished and is replaced by a system of family allowances.

The bill was violently attacked by the Opposition on the grounds that it was a challenge to private initiative, and that it would remove all incentive to progress and lead to a flight of capital. It is pointed out, however, that in 1946, 88 of Sweden's largest industrial and shipping businesses recorded their largest surplus, and paid the biggest dividends, since World War I. Their total profits were nearly double what they were in 1945.

So there would appear to be some margin left for incentive!

THE OTHER SIDE OF THE STORY

Statements by American Clergymen Now in Yugoslavia on Archbishop Stepinac

The representatives of American churches who are staying in Yugoslavia, made the following statement today at Bled:

"We make the following statement because of widespread reports in the press of the United States that Archbishop Stepinac is denied all religious privileges, that he is suffering starvation and is otherwise being mistreated.

"In response to our requests we were granted a visit with Archbishop Stepinac at Lepoglava Prison, which we made today. We conversed with Archbishop Stepinac in his room through members of our delegation who speak French and German. In response to questions, Archbishop Stepinac stated that his food is good, he is comfortable and he has been fortunate in having had good health during the time of his imprisonment. Two members of our delegation were medical men, one from New York and one from Paris. They agreed that Archbishop Stepinac looked in fit physical condition. In answer to a question by Dr. Jean Nussbaum, General Secretary of the International Religious Liberty Association with headquarters in Washington, Archbishop Stepinac stated that there were no restrictions on his religious liberty in prison. He stated that he had a bible in Croatian and Latin, other books and portable typewriter—which he was using when we interrupted him—and he celebrates Mass daily in a specially provided chapel next to his room, adding he considered this his chief consolation.

"In the fact of the facts above stated, we can assert emphatically that reports of mistreatment of Archbishop Stepinac are false and provocative."

Signed: GUY EMERY SHIPLER, New York Editor of "The Churchman."

GEO. W. BUCKER, JR., Indianapolis, Indiana, Editor "World Call."

DR. JEAN NUSSBAUM, International Religious Liberty Association.

PHILIP P. ELLIOT, Pastor, First Presbyterian Church, Brooklyn, New York.

DR. EDMUND DUVAL, New York City.

DR. SAMUEL TREXLER, New York City.

HOWARD MELISH, Assistant Rector, Holy Trinity Church, Episcopal, Brooklyn, New York.

DR. CLAUDE WILLIAMS, People's Institute of Applied Religion, Birmingham, Alabama.

BOOZE

To quench a mighty thirst, Americans spent an all-time high of \$8,700 millions on "booze" last year. The Commerce Department figures that out at \$89 for every person over 18 years.

Forty per cent of the total or about \$3,500 millions, went to pay Federal, state and local taxes.

PRICES OF STEEL GONG UP—WHY?

The Steel Industry's many excuses for boosting prices do not stand up too well under examination. It is true that labor, material, and service costs, such as freight charges, have increased considerably since the beginning of this year. But these increases have been offset, to a large extent, by the economies of capacity production. I. F. Stone has pointed out in PM that, in the first six months of 1947, United States Steel's labor and material costs per ton were far less than in the corresponding period of 1946. This comparison may be deemed invalid, owing to the effects of strikes last year. It seems fair enough to point out, however, that the corporation's ratio of labor costs to total sales was 3.6 per cent less in the first half of this year than in the first half of 1945. Big Steel has little to grumble at. For the industry as a whole, profits for the first six months of 1947 compare very favorably with those of any recent half-year, despite the alleged back-breaking burden of costs. In the case of the American Rolling Mill Company, which led the price-hoisting procession, half-year earnings of \$3.64 per share look pretty healthy when set against an annual average of \$3.23 in the six years, 1941-46. However, the steel companies complain that profits for the second quarter of this year were about 25 per cent lower than those for the first quarter. In view of the fact that the earlier period was one of the most lucrative in the history of the industry, this plaint amounts to an assertion that a wartime profit peak ought to become a plateau.—The Nation.

It Won't Make Us Rich

One of the favorite arguments for lending billions of dollars to foreign countries is that they use the money to buy American products, thus increase our exports, provide employment here, and help stave off a depression.

That argument is discussed by "Newsweek," a conservative magazine. It says:

"If we could create prosperity merely by making goods to give away, then we would not have to give them to foreign countries.

"We could make the goods to give away to our own poor . . . build good new housing, which we badly need, and turn it over to them.

"Simplest of all, we could turn over to them money taken from the taxpayers and let them buy with it whatever they wanted."

That is exactly the kind of thing we are doing, the magazine says, but we are giving our money and goods to other nations instead of to our own poor. We "confuse the issue" by calling it "foreign trade."

"Nobody can get rich by giving his goods away. The loss must be made good by increased taxes on every American. American consumers will then have just that much less money to buy American goods. The country will be poorer by the amount of goods it has given away."

The American people do not begrudge money or goods sent abroad for humanitarian reasons, but no one should deceive them by pretending that is the way to make this country rich.—Labor.

GIVE HIM OUR ANSWER!

Picture a little boy coming to breakfast in a drafty barracks. He looks about seven, but his face is old and thoughtful. The people he eats with are not a happy lot either so nobody notices him particularly. He turns to a big fellow next to him. "Tell me about your home before the war—your school, your birthday parties, the fun you used to have with your brothers and sisters. Do you think I'll ever have a home and family?"

The older boy does not answer. He cannot, because the answer is not his to give. Like the questioning child and the thousands of other displaced persons living in Europe's camps, he is waiting for the world to speak. And the world waits for the United States to give the word.

It must be hard to explain this to a tiny tot. It must be hard to make him understand why, tho the bombings have stopped and the fighting is over, he still has to live in a public enclosure, unwanted, unclaimed.

Not all of the 150,000 displaced children are orphaned by war. But all are homeless—all the 850,000 men, women and children who managed to survive the ordeal of Nazi terror, only to live like outcasts now.

These displaced peoples are Poles, Yugoslavs, Austrians, Greeks—natives of a dozen different countries. Their prayers take many forms: 500,000 are Roman Catholic and Greek Catholic; 250,000 are Jewish; 100,000 are Protestant. A cross-section of humanity, all feel that mankind has forsaken them.

How else can they feel, when two years after so-called liberation they still have no place to go? They can't go back to ruined homes, to memories of unbearable torment; to lands where political violence may again threaten their lives. They are young—the majority between seventeen and forty-five. They are strong and eager, heart-breakingly eager to give allegiance to the lands that will offer them haven.

Why do we wait, in this comfortable America of ours? Why don't we open our arms to some of these war victims? Why don't we welcome our fair share—and prove that the earth is still a home for mankind?

We can do it. Our law says that 154,000 newcomers may enter every year. But during recent years, of every hundred persons who could

come in under the law, only seven actually entered the United States. If legal barriers were removed, flowing unused immigration quotas to be carried over, we could easily rescue half the displaced persons of Europe. That would still leave our population gain far below the limit set by law. As President Truman said in his State of the Union message: "Insofar as admitting displaced persons is concerned, I do not feel that the United States has done its part . . . Congressional assistance in the form of new legislation is needed."

Here is a human emergency—a challenge to American leadership. Congress must find a way to meet it.—Labor Reports.

PROGRESSIVE OHIO

The State of Ohio has now enacted a law to extend the hours for female labor from eight hours a day to nine, to permit a 12-day work week without a day off, and to let the kids work until long after dark.

A Prayer

FLORENCE RIPLEY MASTIN

Save us, O God . . . We are the little people of the world. We have seen death bloom in the lonely sky. Like a towering yucca with ghostly flowers uncurled into a million deaths . . . On us they lie.

Save us, O God . . . We are the faithful farmers of the soil, Of the summer fields whose harvest has been death. We are the sunless men in mines, who toil

Promethean as against the polar wrath.

Save us, O God . . . We are the workers in the furious hive

Of cities honeycombed with fear and hate. Send us Thy peace while still we are alive.

Thy need of peace before it is too late. That we may sow it now . . . O guide our hand

Upon the length and breadth of every land.

Save us, O God . . .